

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент**

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Удосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів
в рослинництві аграрних підприємств**

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Анна ЛАТАЙКО

Науковий керівник,

к.е.н., доцентка

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ**

В.о. зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ**Латайко Анні Володимирівні**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів в рослинництві аграрних підприємств**Науковий керівник:** Чернецька Ольга Віталіївна, к.е.н., доцентка

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від 14 жовтня 2025 року № 3069**2. Термін подання здобувачем роботи:** 05 грудня 2025 р.**3. Вихідні дані до роботи:** наукові статті з питань удосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів в рослинництві аграрних підприємств, матеріали тез доповідей на міжнародних та вітчизняних конференціях; нормативно-правові акти з обліку і контролю на аграрному підприємстві, облікові дані, статистична і фінансова звітність ТОВ «Оріль-Агро», Новомосковський район, Дніпропетровська область**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ. Теоретичні основи обліку і контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві. Практичні аспекти обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві. Напрями удосконалення контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві. Висновки.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**Етапи витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві. Аспектний підхід до аналізу витрат матеріальних ресурсів у рослинництві. Особливості використанні матеріальних ресурсів в рослинництві. Складові системи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах. Основні нормативно-правові акти, які регламентують облік і контроль витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах. Динаміка та склад майна ТОВ «Оріль-Агро». Динаміка показників ефективності діяльності ТОВ «Оріль-Агро». Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Оріль-Агро». Організаційні аспекти побудови обліку в ТОВ «Оріль-Агро». Схема обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро». Напрями удосконалення

організації обліку процесу витрачання матеріальних ресурсів на підприємстві. Пропонований алгоритм інтеграції польового та фінансового обліку витрачання матеріальних ресурсів в ТОВ «Оріль-Агро». Пропонована управлінська форма Звіту після проведення польових робіт. Об'єкти та напрями контролю матеріальних ресурсів в ТОВ «Оріль-Агро». Динаміка зміни рівня витрачання матеріальних витрат в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро». Рівень витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро». Напрями удосконалення контролю процесу витрачання матеріальних ресурсів на підприємстві. Відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві. Дашборд контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні основи обліку і контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві	Березень - квітень 2025 р.	
2.	Організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства	Травень - червень 2025 р.	
3.	Практичні аспекти обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві	Липень - серпень 2025 р.	
4.	Напрями удосконалення контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві	Вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Вступ	Листопад 2025 р.	
6.	Висновки	Листопад 2025 р.	
7.	Оформлення роботи	Листопад - грудень 2025 р.	

Здобувач _____
(підпис)

Анна ЛАТАЙКО
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА
(прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ	10
1.1. Сутність витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві та особливості їх використання в аграрних підприємствах	10
1.2. Організаційно - методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах	19
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Оріль- Агро»	26
2.2. Оцінка стану організаційно-облікового забезпечення діяльності досліджуваного підприємства	31
2.3. Облік витрачання матеріальних ресурсів у процесі виращування сільськогосподарських культур на підприємстві	34
2.4. Шляхи оптимізації обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві	38
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ	47
3.1. Стан контролю витрачання матеріальних ресурсів в досліджуваному підприємстві	47
3.2. Аналітичне забезпечення процесу витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві як інструмент контролю та управління на підприємстві	50
3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві	54
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів в рослинництві аграрних підприємств»

Кваліфікаційна робота містить: 75 с., 13 рис., 6 табл., 55 літературних джерел.

Об'єкт дослідження - процес обліку та контролю використання матеріальних ресурсів у діяльності аграрних підприємств рослинницького напрямку.

Предмет дослідження - виступають теоретичні, методичні та організаційно-практичні аспекти обліку й контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві, а також напрями їх удосконалення в умовах цифрової трансформації аграрного виробництва.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві з урахуванням сучасних умов господарювання та цифровізації аграрного сектору.

Методи дослідження - аналіз літературних джерел та нормативно-правових документів, економіко - статистичні методи, метод спостереження, метод логічного узагальнення, метод алгоритмізації, методи візуалізації результатів дослідження.

Визначено сутність витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві та особливості їх використання в аграрних підприємствах; досліджено організаційно - методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах; проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах. Надано організаційно-економічну характеристику ТОВ «Оріль-Агро»; оцінено стан організаційно-облікового забезпечення діяльності досліджуваного підприємства; досліджено облік витрачання матеріальних ресурсів у процесі вирощування сільськогосподарських культур на підприємстві, запропоновано шляхи оптимізації обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві. Проаналізовано стан контролю витрачання матеріальних ресурсів в досліджуваному підприємстві, розглянуто аналітичне забезпечення процесу витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві як інструмент контролю та управління на підприємстві; розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві.

Результати дослідження рекомендовано для впровадження в діяльність ТОВ «Оріль-Агро», Новомосковський район, Дніпропетровська область.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ, УДОСКОНАЛЕННЯ, ВИТРАЧАННЯ, МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ, ПІДПРИЄМСТВО, РОСЛИННИЦТВО

ABSTRACT

Topic: "Improving accounting and control of the use of material resources in crop production of agricultural enterprises"

The qualification work contains: 75 pages, 13 figures, 6 tables, 55 literary sources.

The object of the study is the process of accounting and control of the use of material resources in the activities of agricultural enterprises of the plant growing direction.

The subject of the study is theoretical, methodological and organizational and practical aspects of accounting and control of the consumption of material resources in plant growing, as well as directions for their improvement in the conditions of digital transformation of agricultural production.

The purpose of the work is to substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving the accounting and control of the use of material resources in plant growing, taking into account modern conditions of management and digitalization of the agricultural sector.

Research methods - analysis of literary sources and regulatory and legal documents, economic and statistical methods, observation method, logical generalization method, algorithmization method, methods for visualizing research results.

The essence of the consumption of material resources in plant growing and the features of their use in agricultural enterprises are determined; the organizational and methodological foundations of accounting and control of the consumption of material resources in agricultural enterprises are investigated; the regulatory and legal support for accounting and control of the consumption of material resources in agricultural enterprises is analyzed. The organizational and economic characteristics of LLC "Oril-Agro" are provided; the state of organizational and accounting support of the activities of the studied enterprise is assessed; the accounting of the expenditure of material resources in the process of growing agricultural crops at the enterprise is investigated, ways of optimizing the accounting of the use of material resources in plant growing are proposed. The state of control over the expenditure of material resources in the studied enterprise is analyzed, the analytical support of the process of expenditure of material resources in plant growing as a tool of control and management at the enterprise is considered; recommendations are developed for increasing the efficiency of control over the use of material resources in plant growing.

The results of the study are recommended for implementation in the activities of LLC "Oril-Agro", Novomoskovskiy district, Dnipropetrovsk region.

KEYWORDS

ACCOUNTING, CONTROL, IMPROVEMENT, EXPENDITURE, MATERIAL RESOURCES, ENTERPRISE, PLANT GROWING

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне використання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовою передумовою підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості аграрних підприємств. Питання організації обліку та контролю витрат у цій сфері завжди викликали жвавий інтерес серед науковців і практиків, адже вони безпосередньо впливають на результативність виробництва та економію ресурсів. Проте сьогодні ці аспекти набувають особливої актуальності у зв'язку з нагальними викликами, пов'язаними із забезпеченням продовольчої безпеки держави та раціональним використанням матеріальних і природних ресурсів. Зростання вартості насіння, добрив, пально-мастильних матеріалів та засобів захисту рослин вимагає удосконалення системи обліку й контролю з метою запобігання перевитратам і втратам.

Водночас цифровізація аграрного сектору створює передумови для інтеграції польового та фінансового обліку, автоматизації процесів збору, аналізу й узагальнення даних. Це обумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації обліку та контролю, які б забезпечували прозорість, достовірність і своєчасність інформації для прийняття управлінських рішень. Отже, дослідження практики обліку й контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві та визначення напрямів їх удосконалення є надзвичайно актуальним як з теоретичного, так і з практичного погляду, зважаючи на стратегічну роль аграрного сектору у зміцненні продовольчої безпеки країни.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку і контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві з урахуванням сучасних умов господарювання та цифровізації аграрного сектору.

Для досягнення мети в роботі визначено наступні завдання:

- визначити сутність витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві та особливості їх використання в аграрних підприємствах;
- дослідити організаційно - методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Оріль-Агро»;
- оцінити стан організаційно-облікового забезпечення діяльності досліджуваного підприємства;
- дослідити облік витрачання матеріальних ресурсів у процесі вирощування сільськогосподарських культур на підприємстві;
- запропонувати шляхи оптимізації обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві;
- проаналізувати стан контролю витрачання матеріальних ресурсів в досліджуваному підприємстві;
- розглянути аналітичне забезпечення процесу витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві як інструмент контролю та управління на підприємстві;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві.

Об'єктом дослідження є процес обліку та контролю використання матеріальних ресурсів у діяльності аграрних підприємств рослинницького напрямку.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та організаційно-практичні аспекти обліку й контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві, а також напрями їх удосконалення в умовах цифрової трансформації аграрного виробництва.

Методи дослідження. В процесі дослідження широко використовувався аналіз літературних джерел та нормативно-правових документів, економіко - статистичні методи (для зіставлення показників

ефективності діяльності досліджуваного підприємства та визначення тенденції їх змін), метод спостереження (застосовувався безпосередньо на підприємстві ТОВ «Оріль-Агро» для збору даних про стан обліку і контролю використання матеріальних ресурсів), метод логічного узагальнення (узагальнення отриманих даних та формулювання напрямів удосконалення організації обліку та контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві), метод алгоритмізації (для розробки алгоритму інтеграції польового обліку з фінансовим обліком витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві), методи візуалізації результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формуванні вдосконаленого підходу до обліку та контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві, що забезпечує підвищення точності, оперативності та ефективності управлінських рішень. Основними пунктами наукової новизни в дослідженні є:

удосконалено:

- методичний підхід до обліку матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» в частині розробленого алгоритму інтеграції польового та фінансового обліку в BAS Agro, що підвищує точність, достовірність даних і дозволяє оперативно аналізувати використання ресурсів для оптимізації виробничих процесів;

- управлінський підхід до обліку матеріальних ресурсів у рослинництві в частині впровадження форми «Звіт після проведення польових робіт», що забезпечує автоматизовану інтеграцію з BAS Agro, достовірне відображення виробничих операцій та оперативний аналіз фактичного використання ресурсів для оптимізації виробничих процесів і підвищення ефективності управлінських рішень;

набуло подальшого розвитку:

- системний концепт контролю та аналізу витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві в частині розробки інтегрованої відомості та інформаційної панелі (дашборду), що поєднує дані зі складу та BAS Agro,

забезпечує прозоре відображення фактичних витрат, відхилень від норм і залишків ресурсів, а також надає керівництву оперативну, достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень і підвищення ефективності виробничих процесів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні наукові положення, висновки та пропозиції було представлено для обговорення на ІХ Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 8-9 травня 2025 р.), III Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 22-23 жовтня 2025 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи представлені у 3 наукових працях, зокрема, 1 наукова стаття у співавторстві – у фаховому виданні (внесок автора полягає в розробці переліку дій обліковців, які дозволяють підприємствам посилити контроль за використанням матеріальних ресурсів, що є критично важливим в умовах обмежених можливостей під час війни) та 2 тези доповіді – у збірниках матеріалів науково-практичної конференції.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 55 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 75 сторінок комп'ютерного тексту, робота містить 6 таблиць та 13 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ

1.1. Сутність витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві та особливості їх використання в аграрних підприємствах

Матеріальні ресурси є важливою складовою виробничого процесу в сільському господарстві, зокрема у рослинництві, де вони забезпечують реалізацію всіх технологічних операцій — від підготовки ґрунту до збору врожаю. До матеріальних ресурсів у рослинництві належать насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали, засоби захисту рослин, запасні частини до сільськогосподарської техніки та інші виробничі запаси. Їх ефективне використання безпосередньо впливає на рівень урожайності, якість продукції, собівартість та прибутковість аграрного виробництва. У контексті постійних змін ринкового середовища, зростання цін на сировину, потреби у ресурсозбереженні та екологічній відповідальності, раціональне використання матеріальних ресурсів набуває стратегічного значення.

Актуальність вивчення витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві зумовлена їхнім вирішальним значенням для забезпечення безперервного виробничого процесу, ефективного функціонування аграрних підприємств та досягнення високих економічних результатів. Цю думку підтверджують ряд науковців, які в своїх дослідженнях підкреслюють значущість запасів та матеріальних ресурсів у структурі витрат підприємств і їх вплив на ефективність виробництва. Зокрема, фахівці Рубан Л.О. та Яковенко Т.І. зазначають, що запаси «посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності» [45]. Вчені Єдинак Т.С. та Омельницька Ю.Є. вважають, що «використання мінеральних добрив, гербіцидів, добавок до кормів дає

можливість нарощувати обсяги виробництва вищими темпами, а отже, швидше реагувати на зміни економічної кон'юнктури» [10].

На думку фахівців Літвінової В. та Блігадір М., «запаси виступають матеріальними ресурсами, що необхідні для стабільного функціонування підприємства, сприяючи зниженню ризиків, підтриманню рівноваги між попитом та пропозицією, а також оптимізації використання капіталу» [26]. При цьому автори під запасами розуміють «матеріальні ресурси, які перебувають на різних стадіях виробничого процесу або обігу, призначені для використання в майбутньому з метою виробництва товарів, надання послуг або для подальшого продажу» [26]. Фахівці Ревенко Н. Г. та Ломоносова О. Е. акцентують, що матеріальні ресурси «витрачаються безпосередньо у виробничих процесах, які трансформують матеріальні ресурси в готову продукцію, послуги та інші види робіт» [44].

Дослідники наголошують, «витрати матеріальних ресурсів починаються з їх входу в систему господарюючого суб'єкта і закінчуються після останньої операції виробничо-комерційного циклу» [44]. Сутність витрачання матеріальних ресурсів полягає у їх цільовому використанні у процесі виконання агротехнічних заходів відповідно до технологічних карт вирощування сільськогосподарських культур. Це використання має бути економічно обґрунтованим, екологічно безпечним та технологічно доцільним.

Фахівці Варченко О. М., Герасименко І. О., Варченко О. О., Вернюк Н. О. наголошують, що «характерною особливістю використання матеріальних ресурсів у рослинництві є та обставина, що тривалість їх кругообігу в даній галузі залежить від ґрунтово-кліматичних та біологічних чинників» [5]. Витрачання ТМЦ у рослинництві, як правило, є поетапним та сезонним — найбільше ресурсів споживається в період весняно-польових робіт та під час збору врожаю. В таблиці 1.1. узагальнено основні етапи витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві, а також специфіку їх використання на кожному з них. Поетапний підхід дає змогу більш точно планувати обсяги ресурсів, контролювати їх використання та мінімізувати втрати.

Таблиця 1.1

Етапи витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві

Етап	Основні матеріальні ресурси	Ключові аспекти витрачання
1. Підготовка ґрунту	Паливо, мастильні матеріали, добрива, запасні частини до техніки	- Обробіток ґрунту (оранка, культивування, дискування); - Внесення основних добрив
2. Посівна кампанія	Насіння, ЗЗР для передпосівної обробки, мікродобрива	- Висів насіння; - Протруєння насіння; - Внесення стартових добрив
3. Догляд за посівами	Гербіциди, фунгіциди, інсектициди, рідкі добрива, паливо	- Обприскування ЗЗР; - Підживлення; - Облік норм витрат та точність дозування
4. Збирання врожаю	Паливо, пакувальні матеріали, мішки, запчастини	- Робота комбайнів та транспорту; - Витрати на логістику; - Обслуговування техніки
5. Зберігання продукції	Матеріали для зберігання (тару, упаковку), енергоносії	- Сушіння, очищення, фасування; - Витрати на електроенергію, охолодження, вентиляцію

Для комплексного розуміння ефективності ресурсного забезпечення недостатньо лише поетапного аналізу. Важливо також враховувати різні типи аспектів, які впливають на прийняття управлінських рішень. Це дозволяє оцінити витрати не лише з позиції технології, а й через призму економіки, організації, екології та кадрового забезпечення. Такий підхід забезпечує системний погляд на процес використання ресурсів. На рис. 1.1. візуалізовано аспектний підхід до аналізу витрат матеріальних ресурсів у рослинництві.

Використання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах має низку характерних особливостей, що зумовлені як специфікою сільськогосподарського виробництва, так і впливом зовнішніх факторів. Передусім, цей процес відзначається високим рівнем залежності від природно-кліматичних умов, адже погодні зміни безпосередньо впливають на строки, інтенсивність і ефективність використання ресурсів, зокрема добрив, засобів захисту рослин чи пального для техніки. Ще однією особливістю є сезонність аграрного виробництва, яка вимагає значних разових витрат у короткі проміжки часу, особливо під час посівної або збиральної кампаній,

що потребує завчасного планування закупівель і зберігання матеріалів. Крім того, у сільському господарстві ресурси часто використовуються нерівномірно, що створює додаткові виклики для організації логістики та обліку. Вчені акцентують, що «до найбільш значних сезонних коливань підпадають запаси органічних та мінеральних добрив, засобів захисту рослин, насіння і посадкового матеріалу» [5].

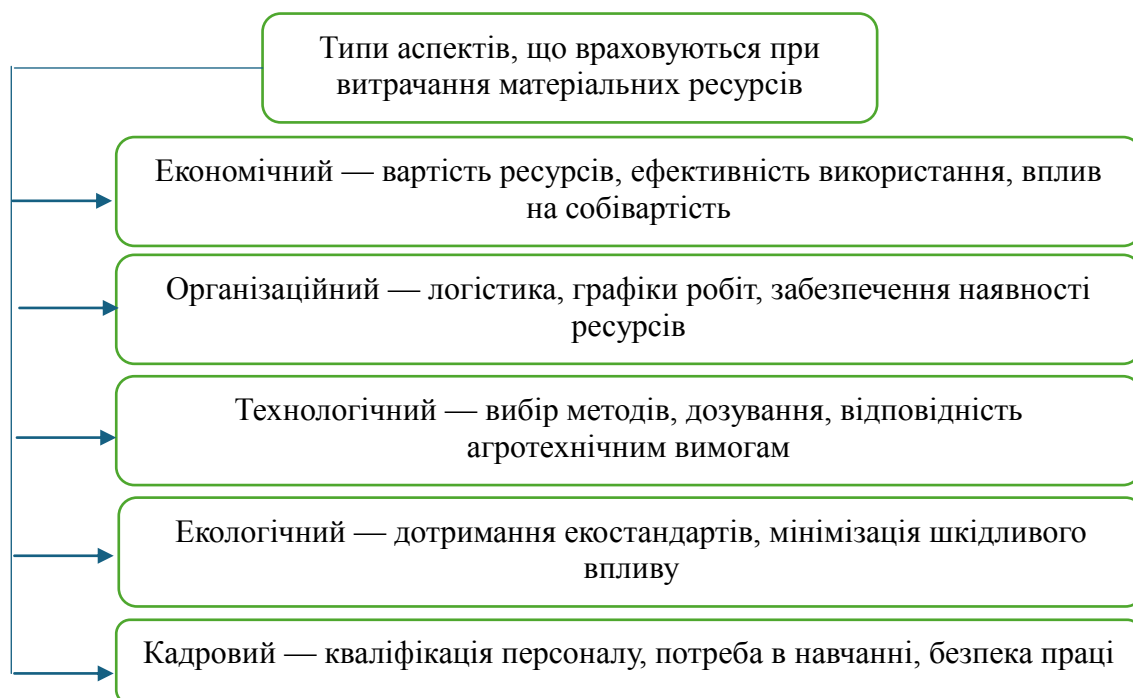

Рис. 1.1. Аспектний підхід до аналізу витрат матеріальних ресурсів у рослинництві

Важливу роль також відіграє обмеженість ресурсів і постійне зростання їх вартості, що спонукає підприємства шукати шляхи оптимізації витрат, впроваджуючи сучасні технології, точне землеробство та цифрові системи моніторингу. Водночас успішне використання ресурсів неможливе без належної кваліфікації персоналу, технічної оснащеності та чіткого управлінського контролю, адже нераціональне або несвоєчасне використання може звести нанівець потенційні виробничі результати. Отже, особливості використання ресурсів, зумовлені сезонністю, залежністю від погодних умов

та високою вартістю матеріалів, потребують чіткого планування та управлінської гнучкості. Усе це формує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами, який має враховувати як виробничу доцільність, так і економічну ефективність. Особливості використання матеріальних ресурсів в рослинництві схематично наведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Особливості використанні матеріальних ресурсів в рослинництві

Таким чином, витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим елементом виробничого процесу, який суттєво впливає на рівень урожайності, економічну ефективність та екологічну стабільність аграрного виробництва. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві відбувається поетапно, що дозволяє системно організувати забезпечення кожної технологічної операції, більш точно планувати обсяги ресурсів, контролювати їх використання та мінімізувати втрати. Процес витрачання матеріальних ресурсів враховує не лише технологічні, а й економічні, організаційні, екологічні та кадрові чинники, забезпечуючи комплексне управління ресурсами на всіх рівнях виробництва. Особливості використання ресурсів, зумовлені сезонністю, залежністю від погодних умов та високою вартістю матеріалів, потребують чіткого планування та управлінської гнучкості. Ефективне управління матеріальними ресурсами формує основу

для конкурентоспроможного аграрного бізнесу та стає запорукою сталого розвитку аграрного підприємства.

1.2. Організаційно - методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах

Раціональне використання матеріальних ресурсів є одним із ключових чинників забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств, адже саме ці ресурси безпосередньо беруть участь у виробничому процесі, формують собівартість продукції та визначають рівень ресурсної ефективності господарювання. Сучасний аграрний сектор України стикається з численними викликами, які вимагають оновлення підходів до обліку і контролю ресурсів. На думку фахівця Черв'якова В., такими викликами є «зростання цін на ресурси, загострення конкуренції, кліматичні зміни та необхідність дотримання стандартів сталого розвитку» [54]. Отже, в умовах сучасної трансформації аграрного сектора, зростання конкуренції та подорожчання ресурсів, облік і контроль їх витрачання набувають особливої ваги як інструменти управління та оптимізації витрат.

Важливо підкреслити, що облік виконує функцію інформаційної системи, яка відображає фактичне використання матеріальних ресурсів не лише у грошовому еквіваленті, а й у натуральних вимірниках. Як зазначають фахівці Бондаренко Н. М. та Різченко Н. В., «саме облік виступає тією інформаційною системою про фактично використані ресурси не тільки у грошових, а й у натуральних вимірниках» [1]. Підтримуємо думку фахівця Черв'якова В., що «облік матеріальних ресурсів у сільському господарстві є складним і багаторівневим процесом, який охоплює управління використанням та списанням ресурсів у різних підрозділах і етапах виробничого циклу» [54]. Аналогічним є твердження фахівця Флис В., зокрема, «в умовах зростання цін на сировину, енергоносії та логістичні послуги особливо актуальним стає удосконалення механізмів управління ресурсами з метою зменшення виробничих витрат» [51].

З метою систематизації основних елементів теоретичної моделі обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах доцільно виокремити ключові організаційно-методичні аспекти, які формують методологічну базу цього процесу. Ці аспекти доцільно подати у вигляді структурно-логічної схеми на рис. 1.3, яка відображає взаємозв'язок організаційних, аналітичних, облікових та контрольних функцій системи управління матеріальними ресурсами.

Рис. 1.3. Складові системи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах

Методичні основи обліку витрачання матеріальних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах формуються відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, а також враховують специфіку сільськогосподарського виробництва, що зумовлює певні особливості в організації облікових процедур. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві тісно пов'язане з біологічними циклами, сезонністю робіт, зміною агротехнічних умов, використанням великої кількості різнорідних ресурсів – насіння, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, пального тощо. Тому організація обліку має забезпечувати своєчасне, достовірне і повне відображення витрат, а також створювати базу для оперативного управління ресурсами.

Облік матеріальних ресурсів починається з моменту їх надходження на підприємство. З цього етапу формується первинна документація, яка фіксує факт придбання, передачі у виробництво або переміщення матеріалів. Вчені наголошують, що «обсяг та частка матеріальних затрату рослинництві досягають максимального значення перед початком збирання урожаю та різко скорочуються до кінця року» [4]. У процесі обліку важливо дотримуватись принципу безперервності та послідовності, що дозволяє відстежувати весь рух ресурсів – від складу до безпосереднього використання у технологічному процесі.

Усі господарські операції мають бути задокументовані належним чином, оскільки саме первинні документи слугують основою для подальшого аналітичного та синтетичного обліку. Суттєвим методичним аспектом обліку є вибір методу оцінки вибуття матеріальних ресурсів. Від правильного вибору методу залежить точність визначення фактичних витрат на виробництво продукції та, відповідно, рівень фінансових результатів. Урахування сезонних коливань цін, зміни постачальників і якості ресурсів також потребує ретельного документального та облікового супроводу.

Особливу увагу варто приділяти економічному контролю, який є важливим інструментом у забезпеченні раціонального використання матеріальних ресурсів. Як підкреслює Круковська О.В., «раціональне використання матеріально-технічної бази, ресурсозбереження є важливим напрямом ефективного ведення господарства. Вирішенню цих проблем сприяє належно організований економічний контроль» [21]. Підтримуємо думку фахівця Флис В., що «ефективне планування та контроль забезпечують зниження матеріалоемності продукції, що сприяє підвищенню рентабельності підприємств» [51].

Контроль за витрачанням матеріальних ресурсів є невід'ємною складовою системи внутрішнього контролю аграрного підприємства. Його основна мета – запобігання нераціональному використанню ресурсів, виявлення відхилень від встановлених норм, забезпечення цільового використання матеріалів. Контроль здійснюється як на рівні складів та структурних підрозділів, так і на рівні бухгалтерії, де проводиться порівняння фактичних показників з плановими або нормативними. Особливого значення набуває контроль за ресурсами в період посівної та збиральної кампаній, коли спостерігається максимальна інтенсивність використання матеріалів.

Методичне забезпечення контролю повинно включати регламентовані процедури перевірки відповідності витрачання матеріалів встановленим агротехнічним нормам, а також систему індикаторів ефективності використання ресурсів. Одним з ключових джерел інформації для контролю є оперативний облік, який здійснюється безпосередньо на виробничих ділянках та передбачає фіксацію обсягів витрачання матеріалів у розрізі конкретних полів, бригад, машин або обробітків. Такий облік дозволяє своєчасно виявляти недоліки у використанні ресурсів, запобігати їх надлишковому списанню або втратам.

Методичні основи також мають враховувати необхідність формування аналітичного обліку матеріальних ресурсів за напрямками використання, культурами, технологічними операціями та структурними підрозділами.

Ефективність використання матеріальних ресурсів у аграрному виробництві значною мірою залежить від організації аналітичного обліку та аналізу витрат. Як зазначають фахівці Федірець О. В., Даценко О. В. та Кекало Є. О., «одним з основних організаційно-економічних чинників економії матеріально-технічних ресурсів є вдосконалення обліку та аналізу використання сировини у виробництві» [50]. Такий підхід дає змогу глибше оцінювати економічну ефективність окремих виробничих процесів і виявляти резерви для підвищення ресурсозбереження. Зв'язок аналітичного обліку з управлінським обліком створює підґрунтя для формування системи обґрунтованих управлінських рішень.

Таким чином, в умовах сучасної трансформації аграрного сектора, зростання конкуренції та подорожчання ресурсів, облік і контроль їх витрачання набувають особливої ваги як інструменти управління та оптимізації витрат. Організаційно-методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах повинні будуватись на принципах повноти, достовірності, своєчасності, нормативності та ефективності. Їх реалізація сприяє досягненню балансу між економічною доцільністю використання ресурсів і потребами виробництва, формуванню якісної облікової інформації та забезпеченню надійного контролю на всіх етапах виробничо-господарської діяльності.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах є важливою складовою ефективного управління ресурсами та забезпечення стабільності виробничих процесів. В Україні ця сфера регулюється комплексом законодавчих і підзаконних актів, які створюють правову базу для організації

бухгалтерського обліку, контролю та аналізу використання матеріальних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах (рис. 1.4).

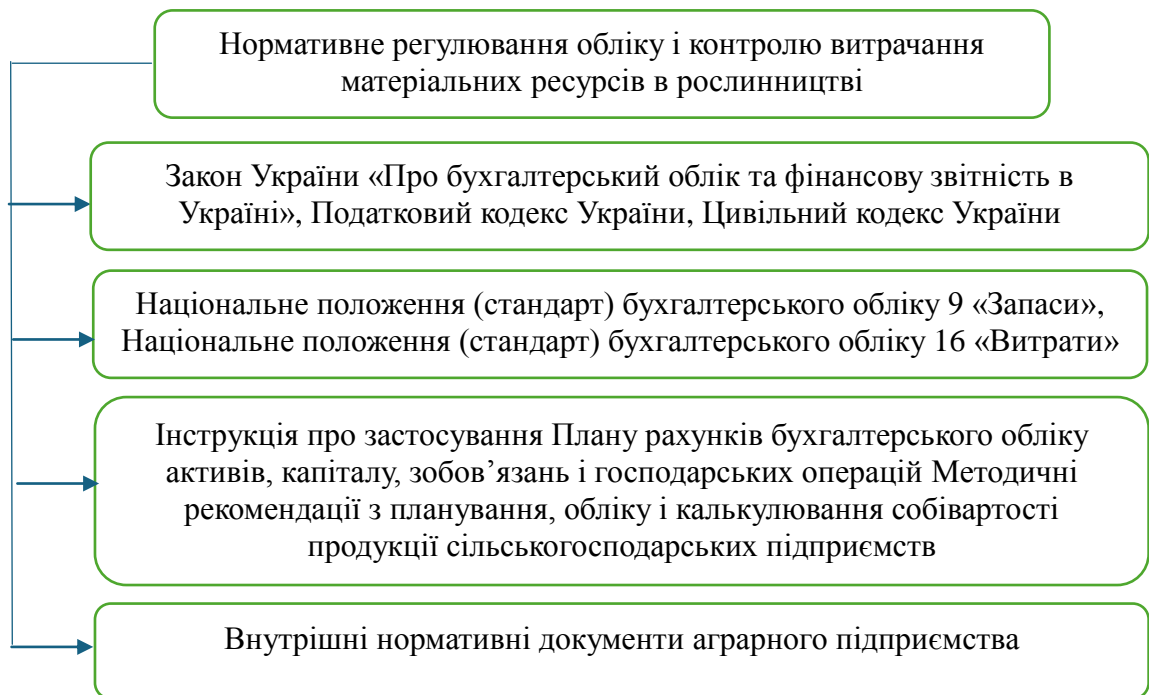

Рис. 1.4. Основні нормативно-правові акти, які регламентують облік і контроль витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах

Одним із ключових нормативних документів, що визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [42]. Цей закон встановлює основи облікової політики підприємств, зокрема і аграрних, а також вимоги до достовірного та своєчасного відображення у звітності всіх господарських операцій, зокрема пов'язаних із використанням матеріальних ресурсів.

Важливим є також Податковий кодекс України [39], який регламентує податкові аспекти ведення обліку витрат і визначає порядок оподаткування підприємств. Норми цього документа зумовлюють особливості обліку витрат на матеріальні ресурси, що безпосередньо впливає на правильність формування податкової бази та фінансових результатів аграрних підприємств.

Правові відносини, пов'язані із придбанням, зберіганням і використанням майна, включаючи матеріальні ресурси, регламентуються положеннями Цивільного кодексу України [53]. Він встановлює правові рамки володіння, користування та розпорядження майном, що є підґрунтям для формування внутрішніх правил підприємств щодо матеріальних цінностей.

Значну роль у регулюванні обліку матеріальних ресурсів відіграють Національні стандарти бухгалтерського обліку, зокрема стандарт 9 «Запаси» [35], який визначає порядок визнання, оцінки та обліку запасів у виробничому процесі. Цей стандарт сприяє уніфікації облікової практики, забезпечуючи правильне і своєчасне відображення змін у структурі запасів та їх вартості. Водночас, НП(С)БО 16 «Витрати» [34] встановлює правила обліку витрат, зокрема витрат на матеріальні ресурси, що безпосередньо впливають на формування собівартості продукції та фінансові результати підприємства. Ці стандарти забезпечують комплексний підхід до обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів, що є важливим для ефективного управління виробничими процесами в аграрних підприємствах.

Важливим нормативним актом, що впливає на організацію бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах, є Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій [15]. Цей документ встановлює єдині правила ведення бухгалтерського обліку, включаючи порядок відображення операцій з матеріальними ресурсами. Його застосування забезпечує системність і послідовність в обліковому процесі, що є необхідною умовою для організації якісного контролю за витрачанням ресурсів.

Окрім загальних законодавчих актів, облік і контроль витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах регулюються спеціалізованими методичними рекомендаціями, серед яких особливою увагою користуються Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України [31]. Ці

рекомендації забезпечують методологічні підходи до обліку витрат на матеріальні ресурси в контексті планування і калькуляції собівартості продукції. Вони допомагають стандартизувати процеси обліку, враховуючи специфіку аграрного виробництва, та забезпечують інструменти для підвищення ефективності використання ресурсів.

Важливою складовою нормативно-правового забезпечення є також внутрішні документи підприємств, які регламентують організацію обліку і контролю, встановлюють відповідальність працівників за раціональне використання матеріальних ресурсів та визначають процедури контролю і звітності. Зокрема, Наказ про облікову політику визначає принципи, методи та способи ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, у тому числі щодо обліку матеріальних ресурсів. Він також задає єдину методологічну базу для всіх підрозділів, забезпечуючи узгодженість у веденні обліку та контролю. Посадові інструкції визначають функціональні обов'язки працівників, відповідальних за збереження, облік та контроль використання матеріальних ресурсів. Вони регламентують дії комірників, бухгалтерів, відповідальних за матеріальне забезпечення та інших осіб, забезпечуючи персональну відповідальність за облік і раціональне використання ресурсів. Завдяки цим інструкціям встановлюється чітка система розподілу обов'язків і контролю на всіх етапах руху матеріалів. Внутрішнє положення про контроль описує систему внутрішнього контролю, включаючи методи перевірки використання матеріальних ресурсів та порядок фіксації відхилень, визначає періодичність контрольних заходів, відповідальних осіб та способи документального оформлення результатів, а також встановлює механізми запобігання зловживанням, втратам і неефективному використанню ресурсів у виробничому процесі.

Сукупність зазначених нормативно-правових актів створює основу для формування організаційно-методичного забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів, яке є запорукою ефективного управління виробничими процесами в аграрних підприємствах. Водночас, з урахуванням

розвитку аграрного сектору, зміни економічного середовища та зростаючих вимог до прозорості та ефективності діяльності, постійно виникає необхідність удосконалення нормативної бази, впровадження інноваційних підходів до обліку і контролю, а також адаптації внутрішніх процедур підприємств до сучасних викликів.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення є комплексом документів, що регулюють всі етапи обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах є багаторівневою системою, що охоплює як державні, так і внутрішні регламенти. Законодавчі акти та національні стандарти забезпечують єдність методологічних підходів до ведення обліку й контролю, тоді як внутрішні документи підприємства – наказ про облікову політику, посадові інструкції та положення про контроль – адаптують ці норми до специфіки конкретного господарства. Сукупність таких регламентів створює умови для прозорого, своєчасного та ефективного управління матеріальними ресурсами, що є критично важливим для стабільності та рентабельності аграрного виробництва.

Висновки до розділу 1

1. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим елементом виробничого процесу, який суттєво впливає на рівень урожайності, економічну ефективність та екологічну стабільність аграрного виробництва. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві відбувається поетапно, що дозволяє системно організувати забезпечення кожної технологічної операції, більш точно планувати обсяги ресурсів, контролювати їх використання та мінімізувати втрати. Процес витрачання матеріальних ресурсів враховує не лише технологічні, а й економічні,

організаційні, екологічні та кадрові чинники, забезпечуючи комплексне управління ресурсами на всіх рівнях виробництва. Ефективне управління матеріальними ресурсами формує основу для конкурентоспроможного аграрного бізнесу та стає запорукою сталого розвитку аграрного підприємства.

2. Використання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах має низку характерних особливостей, що зумовлені як специфікою сільськогосподарського виробництва, так і впливом зовнішніх факторів. Передусім, цей процес відзначається високим рівнем залежності від природно-кліматичних умов та сезонністю аграрного виробництва, яка вимагає значних разових витрат у короткі проміжки час. Крім того, у сільському господарстві ресурси часто використовуються нерівномірно, що створює додаткові виклики для організації логістики та обліку. Важливу роль також відіграє обмеженість ресурсів і постійне зростання їх вартості, що спонукає підприємства шукати шляхи оптимізації витрат. Особливості використання ресурсів в аграрному виробництві потребують комплексного підходу до управління матеріальними ресурсами з чітким плануванням та управлінською гнучкістю, що має враховувати як виробничу доцільність, так і економічну ефективність.

3. В умовах сучасної трансформації аграрного сектора, зростання конкуренції та подорожчання ресурсів, облік і контроль їх витрачання набувають особливої ваги як інструменти управління та оптимізації витрат. Облік виконує функцію інформаційної системи, яка відображає фактичне використання матеріальних ресурсів не лише у грошовому еквіваленті, а й у натуральних вимірниках. Особливу увагу варто приділяти економічному контролю, який є важливим інструментом у забезпеченні раціонального використання матеріальних ресурсів. Сучасний аграрний сектор України стикається з численними викликами, які вимагають оновлення підходів до обліку і контролю ресурсів.

4. Методичні основи обліку витрачання матеріальних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах формуються відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, а також враховують специфіку сільськогосподарського виробництва, що зумовлює певні особливості в організації облікових процедур. Організаційно-методичні основи обліку та контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах повинні будуватись на принципах повноти, достовірності, своєчасності, нормативності та ефективності. Їх реалізація сприяє досягненню балансу між економічною доцільністю використання ресурсів і потребами виробництва, формуванню якісної облікової інформації та забезпеченню надійного контролю на всіх етапах виробничо-господарської діяльності.

5. Нормативно-правове забезпечення є комплексом документів, що регулюють всі етапи обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах є багаторівневою системою, що охоплює як державні, так і внутрішні регламенти. Законодавчі акти та національні стандарти забезпечують єдність методологічних підходів до ведення обліку й контролю, тоді як внутрішні документи підприємства – наказ про облікову політику, посадові інструкції та положення про контроль – адаптують ці норми до специфіки конкретного господарства. Сукупність таких регламентів створює умови для прозорого, своєчасного та ефективного управління матеріальними ресурсами, що є критично важливим для стабільності та рентабельності аграрного виробництва.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Оріль-Агро»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Оріль-Агро» (код ЄДРПОУ 33371042) є сучасним сільськогосподарським підприємством, розташованим у селі Приорільське Самарівського (Магдалинівського) району Дніпропетровської області. Підприємство зареєстроване у 2005 році. Понад 20 років ТОВ «Оріль-Агро» відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку місцевої громади, створюючи робочі місця та забезпечуючи населення стабільним доходом.

Підприємство здійснює господарську діяльність у сфері рослинництва, основним видом якої є вирощування зернових і технічних культур, зокрема пшениці, ячменю, соняшнику та сої. ТОВ «Оріль-Агро» самостійно виконує повний цикл сільськогосподарського виробництва — від підготовки ґрунту до збирання врожаю, його зберігання та реалізації. Для цього використовується власна матеріально-технічна база, що включає сільськогосподарську техніку, складські приміщення, зерносковище та механізований тік.

Діяльність підприємства спрямована не лише на виробництво сільськогосподарської продукції, а й на забезпечення повного виробничо-збутового циклу. Окрім вирощування культур, ТОВ «Оріль-Агро» здійснює післяурожайну обробку зерна, його зберігання, транспортування та реалізацію. Наявність власних транспортних засобів і складського господарства дозволяє підприємству самостійно організовувати логістичні процеси та мінімізувати витрати, пов'язані з перевезенням і зберіганням продукції.

Для обробітку земель товариство користується сільськогосподарськими угіддями на території Приорільської селищної ради, що орендуються у

фізичних осіб за договорами оренди земельних паїв. У 2024 році загальна площа орендованих земель становила 496,9 га ріллі. Підприємство має у своєму розпорядженні сучасний технічний парк, до складу якого входять три трактори, комбайн, вантажний автомобіль, культиватори, плуги, сівалка та інша техніка, необхідна для обробітку ґрунту і збору врожаю.

Такий підхід забезпечує підприємству додаткові фінансові надходження та знижує рівень виробничих ризиків. Проаналізуємо динаміку та склад майна ТОВ «Оріль-Агро» за період 2020-2024 рр. за допомогою таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка та склад майна ТОВ «Оріль-Агро»

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % 2024р. до 2020 р.
Майно - усього	18010,0	18950,7	17695,5	19105,7	21898,9	121,59
Необоротні активи	16952,0	17131,4	15996,7	17195,1	19812,0	116,87
Основні засоби	16952,0	17131,4	15996,7	17195,1	19812,0	116,87
Оборотні активи	1058,0	1819,3	1698,8	1910,6	2086,9	197,25
Запаси	689,0	1018,8	951,3	1069,9	1168,7	169,62
Поточна дебіторська заборгованість	329,9	745,9	696,5	783,3	855,6	259,36
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	39,1	54,6	51,0	57,3	62,6	160,12
Капітал- усього	18010,0	18950,7	17695,5	19105,7	21898,9	121,59
Власний капітал	7043,9	7980,8	7014,1	8042,2	12658,7	179,71
Зареєстрований (пайовий) капітал	720,0	720,0	720,0	720,0	800,0	111,11
Зобов'язання і забезпечення	10966,1	10969,9	10681,4	11063,5	9240,2	84,26
Поточні зобов'язання	10966,1	10969,9	10681,4	11063,5	9240,2	84,26
Поточна кредиторська заборгованість	2621,4	1672,9	2912,7	3120,0	2482,8	94,71

Упродовж 2020–2024 років спостерігається загальна тенденція до зростання вартості майна ТОВ «Оріль-Агро», що свідчить про розширення його господарської діяльності. Загальна сума активів збільшилася на 21,59%, що є позитивним показником розвитку підприємства. Основну частку в структурі майна традиційно займають необоротні активи, зокрема основні

засоби, які зросли на 16,87%, що вказує на оновлення або розширення матеріально-технічної бази. Водночас значне зростання оборотних активів майже вдвічі (на 97,25%) демонструє підвищення ліквідності та посилення можливостей підприємства щодо фінансування поточної діяльності. Найбільший приріст серед оборотних активів спостерігається у дебіторській заборгованості, яка зросла на 159,36%, що може свідчити як про збільшення обсягів продажів, так і про певне ускладнення з розрахунками контрагентів. Запаси та грошові кошти також мали стабільну позитивну динаміку. Власний капітал підприємства зріс на 79,71%, що є ознакою підвищення фінансової стійкості та ефективного використання ресурсів. Натомість сума зобов'язань скоротилася на 15,74%, що свідчить про зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. У цілому, динаміка показників підтверджує зміцнення фінансового стану ТОВ «Оріль-Агро» та підвищення ефективності управління активами і капіталом.

Досліджуване підприємство демонструє стабільні фінансові результати. Динаміку показників ефективності діяльності ТОВ «Оріль-Агро» за період 2020 – 2024 рр. наведено на рис. 2.1. Упродовж 2020–2024 років діяльність підприємства характеризується істотним зростанням обсягів реалізації продукції. Чистий дохід від реалізації збільшився більш ніж утричі — на 239,9%, що свідчить про розширення ринків збуту та підвищення обсягів виробництва. Водночас собівартість реалізованої продукції зросла ще швидше — на 267,1%, що вказує на суттєве підвищення виробничих витрат, можливо, через подорожчання ресурсів або зміну структури витрат. Незважаючи на це, підприємство у 2024 році отримало значне зростання чистого фінансового результату — з 1451,3 тис. грн у 2020 році до 4646,4 тис. грн, тобто у 3,2 рази більше. Така позитивна динаміка прибутковості демонструє ефективне управління доходами та витратами. Після помітного спаду у 2022 році підприємство зуміло відновити прибутковість і досягти високих фінансових результатів у 2024 році. Проте рентабельність діяльності зменшилася на 1,26 в.п. порівняно з 2020 роком, що свідчить про відносно

меншу ефективність використання доходів для формування прибутку. Це може бути зумовлено зростанням витрат, що випереджає темпи зростання прибутку. Загалом підприємство продемонструвало стабільне покращення фінансових результатів і поступове відновлення після кризових коливань. Тенденції свідчать про позитивні перспективи подальшого розвитку за умови оптимізації собівартості продукції.

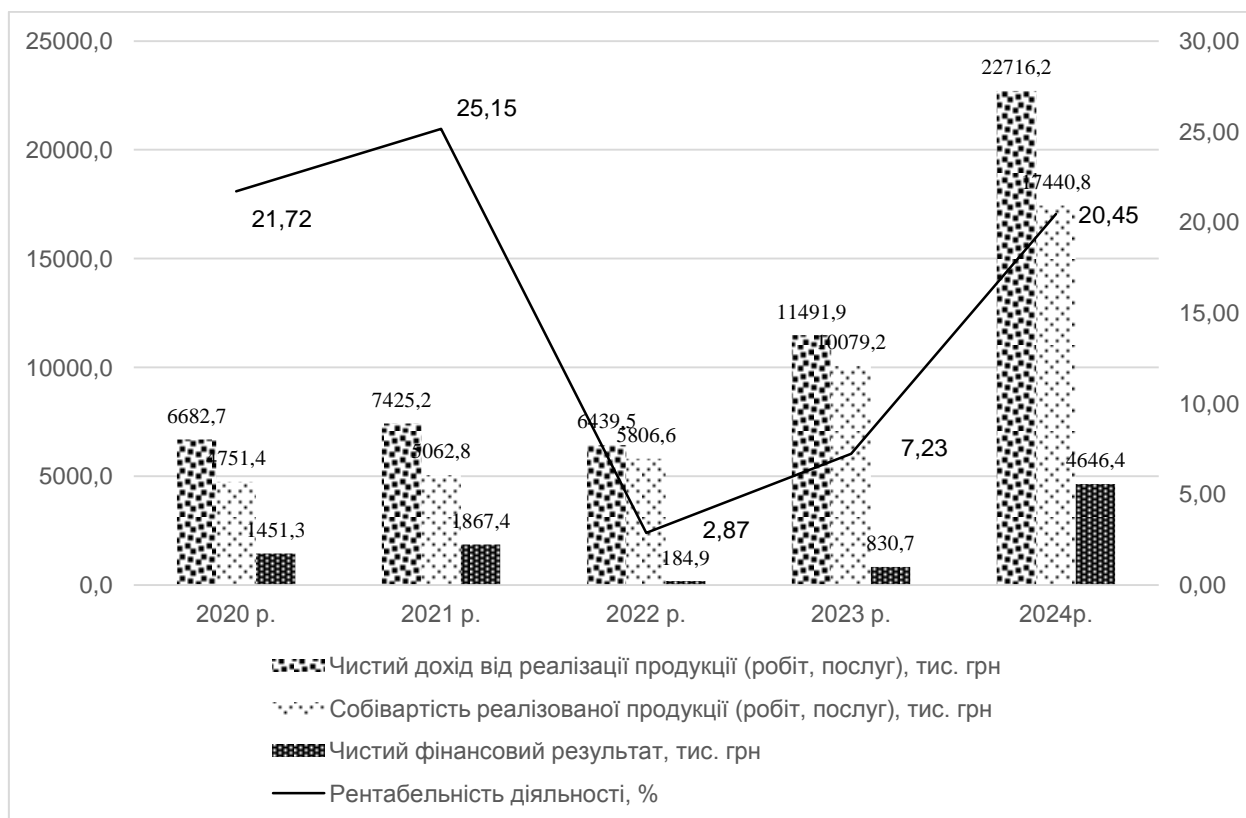

Рис. 2.1. Динаміка показників ефективності діяльності ТОВ «Оріль-Агро»

Відзначимо, що у першому півріччі 2025 року підприємство реалізувало сільськогосподарську продукцію на суму 20583,1 тис. грн та сплатило до бюджету 667,4 тис. грн податку на додану вартість, що свідчить про стабільну господарську діяльність та ефективне управління виробництвом. Зважаючи на сезонність сільськогосподарських робіт, реалізація продукції здійснюється переважно після збору врожаю, з урахуванням кон'юнктури ринку.

Для більш повної характеристики фінансового стану ТОВ «Оріль-Агро» доцільно проаналізувати показники його платоспроможності та фінансової стійкості (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Оріль-Агро»

Показник	Нормативне значення	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення у % 2024р. до 2020 р., в.п.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,39	0,42	0,40	0,42	0,58	0,19
Коефіцієнт фінансування	>1	0,64	0,73	0,66	0,73	1,37	0,73
Коефіцієнт загальної ліквідності	≥ 2	0,10	0,17	0,16	0,17	0,23	0,13
Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	1,64	1,73	1,66	1,73	2,37	0,73
Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	5,95	5,16	3,66	6,37	11,37	5,42
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,17	0,19	0,27	0,16	0,09	-0,08
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	61	70	98	57	32	-28,88

Аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Оріль-Агро» за 2020–2024 роки свідчить про позитивні тенденції у зміцненні фінансового стану підприємства. Коефіцієнт автономії зріс із 0,39 до 0,58, що перевищує нормативне значення та свідчить про зростання частки власного капіталу у фінансуванні активів. Паралельно зріс і коефіцієнт фінансування, який у 2024 році досяг рівня 1,37, що є ознакою зменшення залежності від позикових коштів. Коефіцієнт загальної ліквідності дещо підвищився, проте залишився нижчим за нормативне значення, що свідчить про обмежені можливості підприємства швидко погашати поточні зобов'язання. Водночас коефіцієнт загальної платоспроможності має чітку тенденцію до зростання, досягнувши 2,37, що відображає посилення

здатності компанії виконувати свої фінансові обов'язки. Значне покращення показника обертання оборотних активів із 5,95 до 11,37 разів свідчить про ефективніше використання оборотних ресурсів. Зменшення коефіцієнта завантаження оборотних активів та скорочення тривалості їх одного обороту з 61 до 32 днів підтверджують прискорення оборотності капіталу. Такі зміни є позитивними з точки зору ліквідності та ділової активності підприємства. Загалом динаміка показників демонструє підвищення фінансової стійкості, ефективності управління активами та зниження фінансових ризиків.

Таким чином, ТОВ «Оріль-Агро» є стабільним та ефективно функціонуючим сільськогосподарським підприємством, яке забезпечує повний виробничий цикл завдяки власній матеріально-технічній базі, високій дисципліні у сфері фінансової та податкової звітності та кваліфікованому кадровому складу. Підприємство демонструє позитивну динаміку розвитку, стабільні фінансові показники та вагомий внесок у соціально-економічний розвиток громади Приорільської селищної ради, залишаючись одним із провідних агровиробників Самарівського району Дніпропетровської області. Основними джерелами доходу є реалізація зерна та олійних культур на внутрішньому ринку, а також оптова торгівля насінням і кормами. Важливим елементом господарської діяльності є диверсифікація напрямів бізнесу, що включає транспортні послуги, орендну діяльність і складське господарство.

2.2. Оцінка стану організаційно-облікового забезпечення діяльності досліджуваного підприємства

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Оріль-Агро» має важливе значення для забезпечення достовірного відображення господарських операцій, контролю за використанням матеріальних ресурсів і формування повної інформації для управлінських рішень. Підприємство функціонує у сфері рослинництва, здійснюючи повний цикл виробництва — від обробітку

грунту до реалізації вирощеної продукції. Такий характер діяльності зумовлює потребу у налагодженій системі обліку матеріальних цінностей, оскільки значна частка витрат припадає саме на використання насіння, добрив, пального, засобів захисту рослин та запасних частин до техніки.

Облікова служба товариства представлена одним штатним бухгалтером, який виконує функції не лише ведення бухгалтерського обліку, а й кадрового, податкового та військового обліку. Незважаючи на обмежену чисельність, організація облікової роботи є чіткою й відповідає масштабам господарської діяльності. Облік ведеться із застосуванням автоматизованої системи BAS AGRO та M.E.Doc, що дозволяє підвищити точність, своєчасність і аналітичність облікової інформації, а також забезпечує електронний документообіг із контролюючими органами.

Організаційно-облікове забезпечення діяльності ТОВ «Оріль-Агро» базується на поєднанні централізованого ведення обліку і тісної взаємодії між бухгалтерією, виробничими підрозділами та керівництвом підприємства. Первинний облік господарських операцій здійснюється безпосередньо у місцях виникнення витрат — у виробничих бригадах, на складах і у майстернях, після чого первинні документи передаються до бухгалтерії для узагальнення та відображення у відповідних регістрах. Так забезпечується повнота фіксації господарських процесів і контроль за рухом матеріальних ресурсів.

Система документообігу організована раціонально та відповідає вимогам чинних нормативних актів. Усі первинні документи щодо надходження, переміщення і використання матеріалів оформлюються належним чином та зберігаються у встановлені строки. Бухгалтер забезпечує своєчасне складання фінансової, статистичної та податкової звітності. Так, до органів статистики регулярно подаються звіти за формами №4-сг, №29-сг, №37-сг, а до податкових органів — декларації платника єдиного податку 4 групи, звітність з ПДВ і податку на доходи фізичних осіб.

Підприємство демонструє належну фінансову дисципліну. Усі податки сплачуються своєчасно — лише у 2024 році підприємство сплатило понад 1,9 млн грн до бюджету, у тому числі ПДВ, податок з доходів фізичних осіб та єдиний податок 4 групи. Це свідчить про ефективну організацію облікової політики, належний внутрішній контроль і відповідальне ставлення до виконання податкових зобов'язань.

Організаційно-облікова структура підприємства спрямована на забезпечення ефективного контролю за рухом і використанням ресурсів. Важливим елементом є автоматизація облікових процесів, яка мінімізує ризик помилок та прискорює отримання управлінської інформації. Водночас, через обмежену чисельність облікових працівників, існує підвищене навантаження на бухгалтера, що може ускладнювати оперативний аналіз інформації, особливо в період пікових виробничих робіт (рис. 2.2).

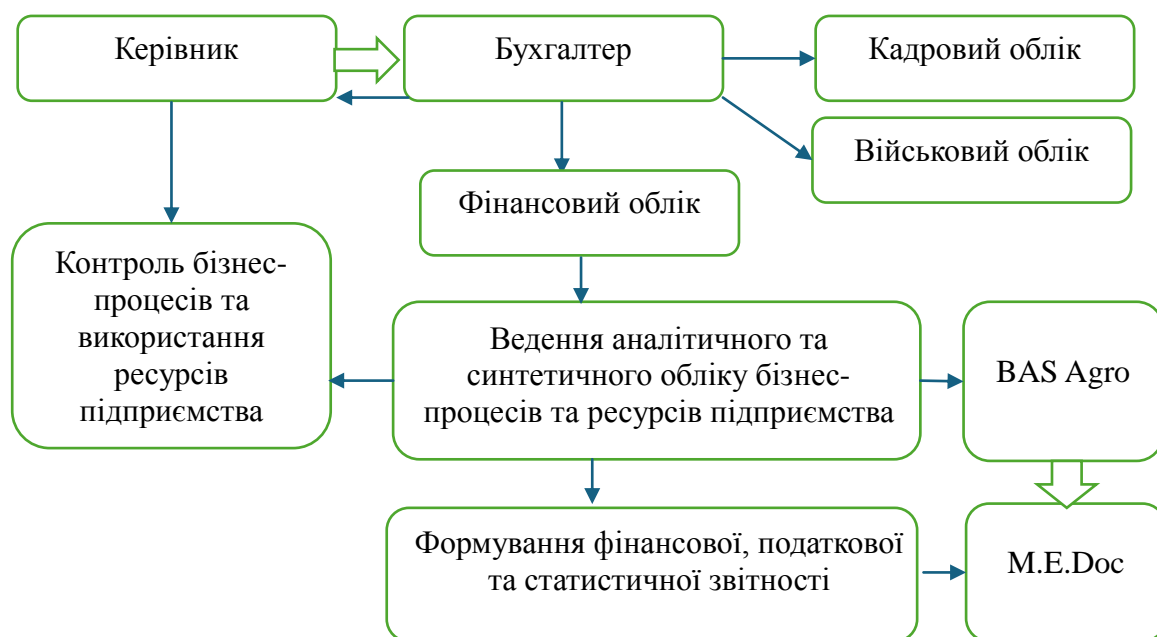

Рис. 2.2. Організаційні аспекти побудови обліку в ТОВ «Оріль-Агро»

Особлива увага приділяється обліку матеріальних ресурсів у рослинництві, що є центральним об'єктом управління та контролю. На підприємстві ведеться аналітичний облік насіння, добрив, пального та засобів

захисту рослин у розрізі видів культур і ділянок. Основними постачальниками є вітчизняні підприємства — ТОВ «Украгропартнер», ТОВ «Дніпростатойл», ТОВ «Прогрейн Укр» та «Украфід АВ». Усі податкові накладні на придбані ресурси зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних, що підтверджує належний рівень податкової дисципліни. Застосування BAS Agro дозволяє формувати зведені відомості за видами матеріалів, вести облік у натуральному та вартісному вираженні, а також здійснювати аналіз витрат на гектар посівної площі.

Загалом, стан організаційно-облікового забезпечення ТОВ «Оріль-Агро» можна оцінити як задовільний і такий, що відповідає сучасним вимогам аграрного сектору. На підприємстві забезпечено належне функціонування бухгалтерської служби, раціональний документообіг, дотримання принципів достовірності та повноти облікової інформації. Облікова служба товариства представлена одним штатним бухгалтером, облік ведеться із застосуванням автоматизованої системи BAS AGRO та М.Е.Дос, що дозволяє підвищити точність, своєчасність і аналітичність облікової інформації, а також забезпечує електронний документообіг із контролюючими органами. Система документообігу організована раціонально та відповідає вимогам чинних нормативних актів.

2.3. Облік витрачання матеріальних ресурсів у процесі вирощування сільськогосподарських культур на підприємстві

Облік матеріальних ресурсів у сільському господарстві є однією з ключових складових ефективного управління виробництвом та контролю за витратами. У ТОВ «Оріль-Агро», яке здійснює повний цикл рослинництва на орендованих земельних ділянках, облік матеріальних ресурсів організовано саме через BAS Agro, що дозволяє оперативно відстежувати витрати та

забезпечувати достовірність інформації для фінансової звітності та податкового обліку.

В BAS Agro в ТОВ «Оріль-Агро» облік організовано за модульним принципом, де кожен вид матеріальних ресурсів має власну облікову картотеку. Запаси насіння, добрив, засобів захисту рослин та пального реєструються у системі за видами, партіями та кодами УКТЗЕД, що дозволяє вести детальний облік руху ресурсів і контролювати залишки на складах та у полі. Кожна операція, пов'язана з використанням матеріалів у виробничому процесі, фіксується у BAS Agro на основі первинних документів: накладних постачальників, актів приймання-передачі, нарядів на виконання польових робіт. Це забезпечує відповідність облікових записів фактичному використанню ресурсів та дозволяє уникнути втрат або непродуктивного використання матеріалів.

Особливу увагу в ТОВ «Оріль-Агро» приділяють обліку пального для сільськогосподарської техніки. Підприємство має ліцензію на зберігання пального, що дозволяє використовувати його виключно для потреб власного споживання або промислової переробки. У BAS Agro ведеться облік залишків пального на складі, а списання на використання у польових роботах здійснюється через наряди на роботи, які формуються для кожного агрегату. Це дозволяє контролювати фактичну витрату пального, порівнювати її з нормативними показниками та планувати закупівлі з урахуванням сезонних потреб, дотримуючись вимог ліцензії.

Облік насіння, добрив та засобів захисту рослин у BAS Agro реалізований за партіями та культурами. Для кожної посівної кампанії у системі формуються плани витрат ресурсів на гектар, що дозволяє автоматично списувати матеріали відповідно до площі та запланованого обсягу робіт. Наприклад, при посіві сої облік у BAS Agro забезпечує контроль витрат насіння, кількості добрив і засобів захисту рослин на кожному полі.

Відображення витрат матеріальних ресурсів у ТОВ «Оріль-Агро» на рахунках обліку базується на фактичних даних про використання ресурсів на

полі, які надає агроном або відповідальний за ділянки у вигляді спеціальних звітів. Бухгалтер відображає списання насіння, добрив, засобів захисту рослин та пального у BAS Agro та фінансовій звітності саме на основі цих звітів, а не лише на підставі даних завідувача складу про видачу запасів. Такий підхід забезпечує точний облік матеріалів за реально використаними ресурсами у виробничому процесі, створюючи надійну основу для подальшого контролю та аналізу ефективності їх використання.

Для відображення фактичного використання матеріальних ресурсів у системі BAS Agro на підприємстві ТОВ «Оріль-Агро» застосовуються документи, що забезпечують повний цикл обліку від видачі матеріалів до їх списання на виробництво. Основним первинним документом для списання матеріалів є «Вимога-накладна», на підставі якої зі складу списуються насіння, добрива, засоби захисту рослин та паливо на виробничі потреби. Після виконання польових робіт агроном або відповідальний за поле формує у BAS Agro «Звіт про виконання робіт», у якому зазначає фактичну площу, види робіт та обсяг використаних матеріалів. На підставі цього звіту бухгалтер створює «Акт списання матеріалів». У разі необхідності для визначення норм використання матеріалів застосовується «Лімітно-забірна картка», яка допомагає співвіднести фактичні витрати з нормативними показниками, закладеними у технологічні карти. Таким чином, система BAS Agro дозволяє автоматизувати процес обліку витрачання ресурсів, забезпечуючи прозорість руху матеріалів та їх достовірне відображення у фінансовій звітності.

Вартість витрачених матеріальних ресурсів відображається в складі матеріальних витрат на конкретний об'єкт обліку — вирощування певної сільськогосподарської культури, що дозволяє визначити фактичну собівартість продукції та аналізувати ефективність використання ресурсів. Дані про витрачені матеріали фіксуються в бухгалтерському обліку одночасно на рахунках обліку виробничих запасів (рахунок 20) та на рахунку витрат виробництва (рахунок 23 «Виробництво»), із зазначенням субрахунку

231 «Рослинництво», що забезпечує аналітичний облік за видами культур і групами матеріальних ресурсів. Такий підхід дозволяє відслідковувати як залишки на складах, так і фактичне списання матеріалів у виробничому процесі, що підвищує точність формування фінансової звітності та дає можливість своєчасно виявляти перевитрати або недостачі. Крім того, синхронне ведення обліку на обох рахунках забезпечує взаємозв'язок між первинними документами, фактичним використанням ресурсів на полі та даними BAS Agro, що дозволяє вести прозорий та достовірний облік витрат у рослинництві.

Схему обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» узагальнено на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Схема обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро»

Таким чином, автоматизовані бухгалтерські програми в ТОВ «Оріль-Агро» дозволяє вести повний і достовірний облік матеріальних ресурсів, інтегрувати його з бухгалтерською системою, здійснювати контроль за використанням ресурсів і підвищувати ефективність виробництва. Автоматизована система забезпечує оперативність отримання даних про залишки, витрати та ефективність використання ресурсів, що особливо важливо для планування виробництва, оцінки рентабельності та прийняття управлінських рішень у рослинницькому виробництві. Наявність ліцензії на зберігання пального гарантує законність і безпеку його використання, а контроль через BAS Agro та бухгалтерський облік забезпечує точність і прозорість цього процесу.

2.4. Шляхи оптимізації обліку використання матеріальних ресурсів у рослинництві

Раціональне використання матеріальних ресурсів є одним із ключових чинників підвищення ефективності виробництва у рослинництві. Від якості організації їх обліку залежить своєчасність отримання інформації про фактичні витрати, можливість виявлення резервів економії та запобігання перевитратам. На сучасному етапі господарювання виникає потреба удосконалення системи обліку, яка б забезпечувала не лише контроль, а й аналітичну підтримку управлінських рішень. Оптимізація облікових процесів передбачає впровадження автоматизованих систем збору та обробки даних, використання цифрових технологій у відстеженні руху ресурсів і посилення взаємозв'язку між бухгалтерським та виробничим обліком. Особливу увагу слід приділяти узгодженню нормативних і фактичних показників витрат, що дозволяє підвищити точність аналізу та планування. У цьому контексті

доцільно розглянути основні напрями удосконалення організації обліку процесу витрачання матеріальних ресурсів на підприємстві (рис. 2.4).

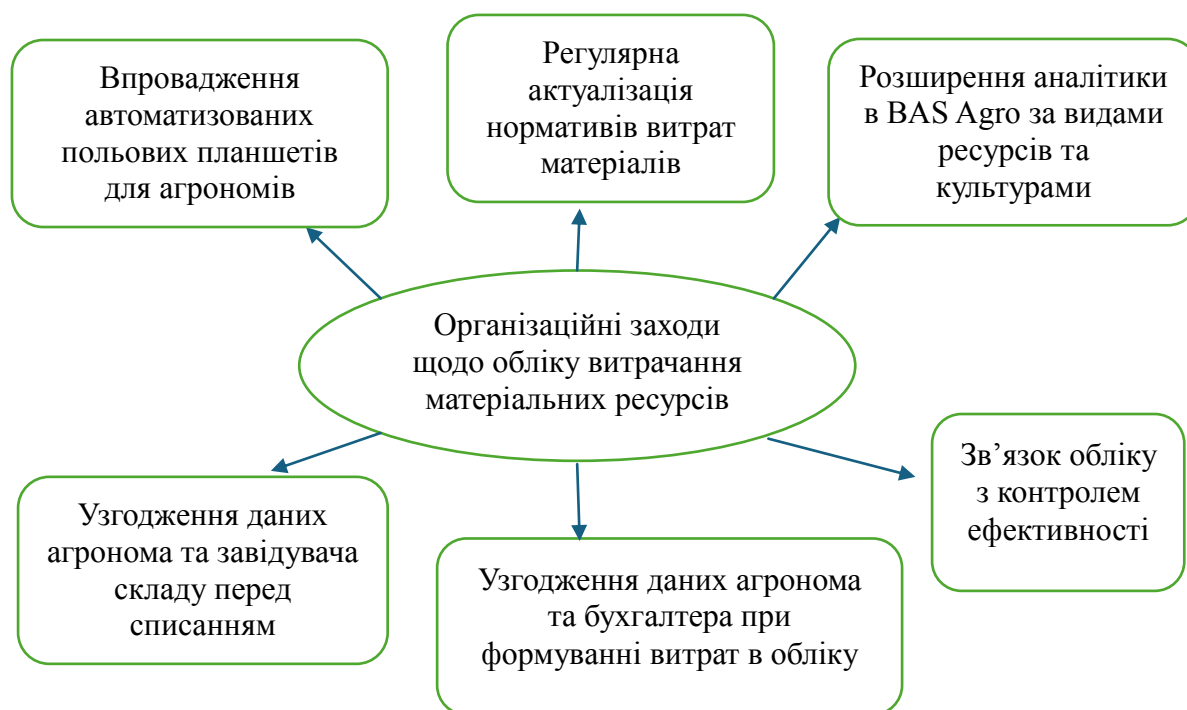

Рис. 2.4. Напрями удосконалення організації обліку процесу витрачання матеріальних ресурсів на підприємстві

Вважаємо, що впровадження автоматизованих польових планшетів для агрономів дозволить одразу на полі фіксувати використання насіння, добрив, засобів захисту рослин, пального тощо з автоматичною синхронізацією з BAS Agro, зменшуючи ризик помилок при ручному введенні даних. Регулярне оновлення нормативів витрат матеріалів має здійснюватись на основі фактичних показників минулих сезонів для кожної культури та ґрунтово-кліматичних умов, щоб списання ресурсів відображало реальні потреби виробництва.

Розширення аналітики в BAS Agro, зокрема створення окремих довідників за видами ресурсів (паливо, насіння, засоби захисту рослин, добрива тощо) та культурами сприятиме більш точному відстеженню витрат та оцінці ефективності використання. Це має стати складовою зв'язку обліку

з контролем ефективності в частині формування внутрішніх звітів, які порівнюють фактичне використання матеріалів із запланованим, щоб виявляти перевитрати або недостачі на ранньому етапі. Для потреб управління вважаємо доцільним автоматичне узгодження даних агронома та завідувача складу перед списанням матеріальних ресурсів, в процесі якого автоматизована система обліку буде сигналізувати про невідповідність залишків і заявлених витрат, щоб бухгалтер міг перевірити і відобразити списання достовірно. Узгодження даних агронома та бухгалтера синхронізує дані щодо витрачання матеріальних ресурсів та формування матеріальних витрат в обліку в програмі BAS Agro.

Для підвищення точності та оперативності обліку витрат матеріальних ресурсів у процесі вирощування сільськогосподарських культур ТОВ «Оріль-Агро» пропонуємо впровадження системи польового обліку на базі мобільних планшетів для агрономів. Спеціальна програма польового обліку, встановлена на планшетах, дозволяє агроному безпосередньо на полі фіксувати фактичне використання насіння, добрив, засобів захисту рослин та пального під час виконання кожної операції – посіву, внесення добрив, обробки культур чи заправки техніки. У звіті, який формується в планшеті, зазначаються: культура, ділянка, вид ресурсу, фактично використана кількість, дата проведення роботи та прізвище відповідальної особи.

Дані з планшетів автоматично синхронізуються з BAS Agro через модуль обміну електронними даними, що дозволяє бухгалтеру одразу формувати списання на рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво», без додаткового ручного введення. Це забезпечує точність і своєчасність відображення витрат у бухгалтерському обліку, аналітичний облік за видами культур і групами матеріальних ресурсів, а також зменшує ризик помилок, пов'язаних із ручним внесенням даних.

Пропонований алгоритм інтеграції польового обліку з фінансовим обліком витрачання матеріальних ресурсів в BAS Agro у ТОВ «Оріль-Агро» наведено на рис. 2.5. На нашу думку, поєднання польових планшетів із

спеціальною програмою обліку та інтеграція з BAS Agro дозволяє організувати єдину автоматизовану систему обліку витрачання матеріальних ресурсів, де агроном відповідає за точність даних на полі, а бухгалтер — за коректне відображення витрат у фінансовому обліку.

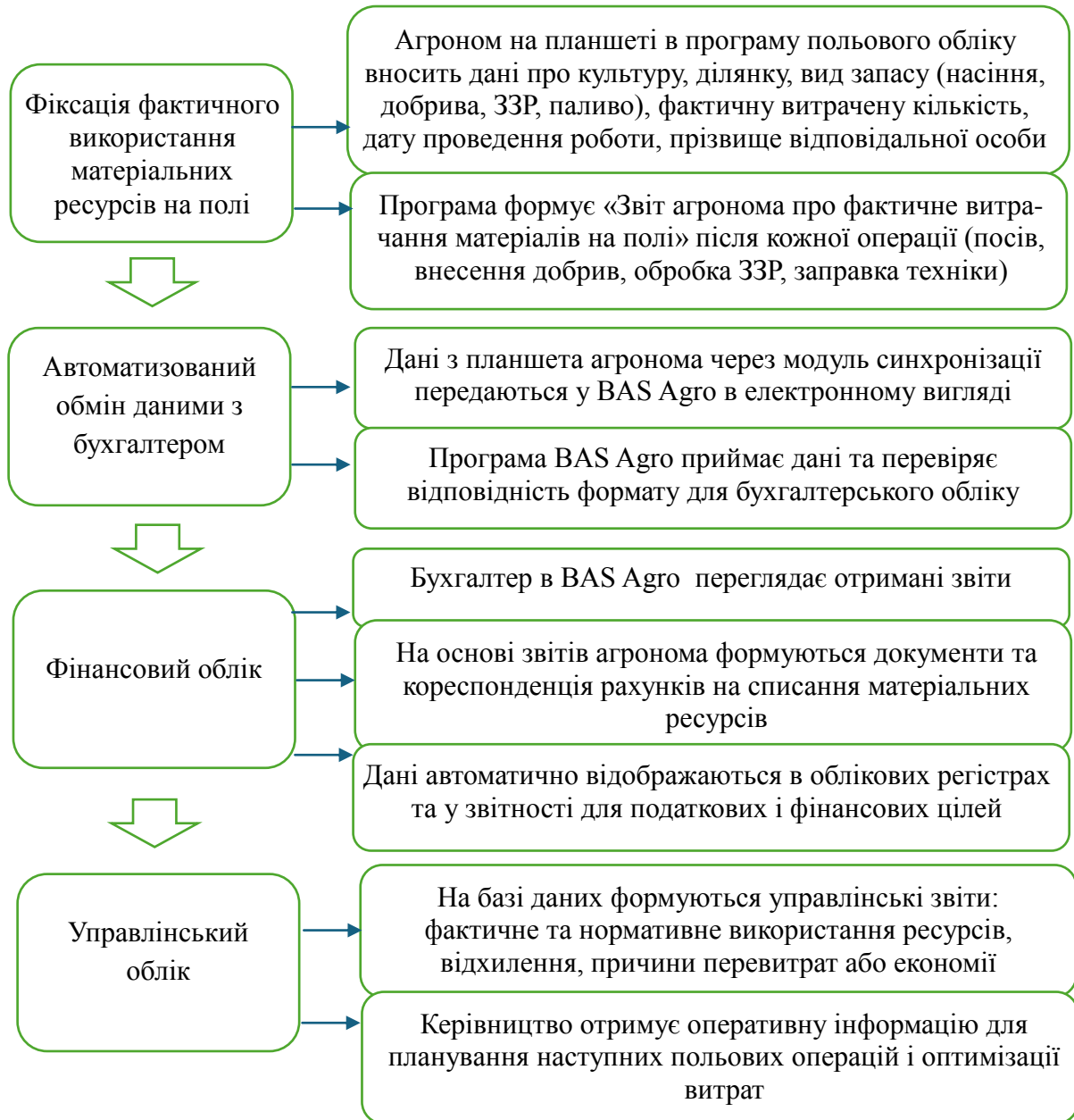

Рис. 2.5. Пропонований алгоритм інтеграції польового та фінансового обліку витрачання матеріальних ресурсів в ТОВ «Оріль-Агро»

Інтеграція фактичного обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» за допомогою польових планшетів та BAS Agro дозволить:

- вести оперативний облік витрат матеріалів, синхронний із фактичним виконанням робіт на полі;
- мінімізувати розрив між видачею ресурсів зі складу та їх фактичним використанням на виробництві;
- забезпечити автоматизоване формування списання матеріалів у бухгалтерському обліку, що підвищує достовірність фінансової та податкової звітності;
- підвищити ефективність управлінського контролю і аналізу використання ресурсів, надаючи керівництву актуальні дані для планування та оптимізації витрат.

Завдяки інтеграції польового обліку з BAS Agro фактичне використання матеріальних ресурсів фіксується безпосередньо на полі, що дозволяє бухгалтеру формувати списання на рахунок 23 «Виробництво» з максимальною точністю та синхронністю з виконаними роботами. Такий підхід забезпечує електронний обмін даними між агрономом і бухгалтерією, зменшує ймовірність помилок при ручному введенні та гарантує достовірність облікових даних щодо насіння, добрив, ЗЗР та пального.

На основі отриманих з планшетів звітів доцільно впровадити форму управлінського обліку — «Управлінський звіт після проведення польових робіт». Він формується після кожної операції: посіву, внесення добрив, обробки засобами захисту рослин, внесення добрив або заправки техніки. У звіті зазначаються культура, ділянка, вид матеріального ресурсу, витрачена кількість, дата виконання роботи та прізвище відповідального. Така деталізація дозволяє відображати витрати максимально точно і синхронно з фактично виконаними роботами, а також надає керівництву оперативну інформацію для аналізу ефективності використання ресурсів.

Доцільність формування звіту після кожної операції полягає в тому, що він забезпечує синхронність обліку з виробничим процесом. Фактичні дані, зафіксовані агрономом або відповідальним за поле, передаються бухгалтеру, який на основі цих даних відображає списання ресурсів у BAS Agro. Такий підхід дозволяє вести аналітичний облік за видами культур і групами матеріальних ресурсів, а також забезпечує достовірність відображення витрат у фінансовій і податковій звітності.

Пропоновану форму управлінського звіту після проведення польових робіт наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Пропонована управлінська форма Звіту
після проведення польових робіт

<i>Загальні відомості</i>					
Поле		Значення / Заповнюється на полі			
Дата формування звіту		01.01.2025			
Виконавець		Власне ім'я, прізвище			
Агроном (контроль)		Власне ім'я, прізвище			
Дільниця / поле		Назва ділянки			
Культура		Пшениця			
<i>Використані матеріальні ресурси</i>					
Вид ресурсу	Норма витрати на 1 га	Фактична витрата	Одиниця виміру	Відхилення від норми	Коментар / причина відхилення
Насіння	200	210	кг	+10	Більша густота посіву
Добрива	150	145	кг	-5	Частково внесено вручну
Засоби захисту рослин	2,5	2,5	л	0	
Паливо	50	52	л	+2	Додатковий обробіток поля
Виконавець роботи		Власне ім'я, прізвище			
Агроном		Власне ім'я, прізвище			
Бухгалтер		Власне ім'я, прізвище			

Інтеграція звіту в BAS Agro передбачає використання функціоналу системи для створення документів «Вимога-накладна», «Лімітно-забірна картка» та «Акт списання матеріалів». Після завершення польової операції

агроном заповнює форму звіту в електронному вигляді, зазначаючи культуру, площу обробленої ділянки, фактичні витрати насіння, добрив, засобів захисту рослин, добрив, пального тощо, а також дату і час виконання роботи. Ця інформація автоматично передається в модуль бухгалтерського обліку, де бухгалтер перевіряє правильність і відповідність нормативам, після чого відображає списання на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво». Запропонована форма дозволяє відстежувати відхилення від нормативів, планувати потреби на наступні роботи та формувати управлінську аналітику для керівництва.

Таким чином, удосконалена система обліку стане дієвим інструментом управління витратами матеріальних ресурсів і підвищення економічної результативності діяльності підприємства. Запропоновані напрями удосконалення організації обліку спрямовані на підвищення прозорості руху матеріальних ресурсів, своєчасність відображення господарських операцій і підвищення ефективності управлінських рішень. Розроблений алгоритм інтеграції польового обліку з фінансовим у системі BAS Agro для ТОВ «Оріль-Агро» дозволяє забезпечити єдину інформаційну базу, скоротити дублювання даних і мінімізувати помилки в реєстрації витрат. Впровадження запропонованої управлінської форми звіту після проведення польових робіт сприятиме оперативному аналізу використання ресурсів і формуванню обґрунтованих висновків щодо ефективності технологічних процесів. Реалізація цих заходів створює передумови для підвищення точності, достовірності та аналітичної цінності облікової інформації у рослинництві.

Висновки до розділу 2

1. ТОВ «Оріль-Агро» є стабільним та ефективно функціонуючим сільськогосподарським підприємством, яке забезпечує повний виробничий цикл завдяки власній матеріально-технічній базі, високій дисципліні у сфері

фінансової та податкової звітності та кваліфікованому кадровому складу. Підприємство демонструє позитивну динаміку розвитку, стабільні фінансові показники та вагомий внесок у соціально-економічний розвиток громади Приорільської селищної ради, залишаючись одним із провідних агровиробників Самарівського району Дніпропетровської області. Основними джерелами доходу є реалізація зерна та олійних культур на внутрішньому ринку, а також оптова торгівля насінням і кормами. Важливим елементом господарської діяльності є диверсифікація напрямів бізнесу, що включає транспортні послуги, орендну діяльність і складське господарство.

2. Стан організаційно-облікового забезпечення ТОВ «Оріль-Агро» можна оцінити як задовільний і такий, що відповідає сучасним вимогам аграрного сектору. На підприємстві забезпечено належне функціонування бухгалтерської служби, раціональний документообіг, дотримання принципів достовірності та повноти облікової інформації. Облікова служба товариства представлена одним штатним бухгалтером, облік ведеться із застосуванням автоматизованої системи BAS AGRO та М.Е.Дос, що дозволяє підвищити точність, своєчасність і аналітичність облікової інформації, а також забезпечує електронний документообіг із контролюючими органами. Система документообігу організована раціонально та відповідає вимогам чинних нормативних актів.

3. У ТОВ «Оріль-Агро» облік витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві організовано на практичній основі з використанням системи BAS Agro та чітким розподілом обов'язків між учасниками процесу. Фактичне використання насіння, добрив, засобів захисту рослин і пального фіксується агрономом у звітах про виконання робіт, на підставі яких бухгалтер формує у BAS Agro вимоги-накладні та акти списання матеріалів. Дані витрат відображаються на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 23 «Виробництво» (субрахунок 231 «Рослинництво»), що забезпечує аналітичний облік за культурами та видами ресурсів. Наявність ліцензії на зберігання пального гарантує правомірність його використання у

виробництві. Інтеграція BAS Agro з M.E.Doc дозволяє автоматизувати формування фінансової та податкової звітності, підвищуючи оперативність і достовірність облікової інформації. У результаті створено цілісну систему обліку матеріальних ресурсів, яка забезпечує повне відображення їх руху та формує надійну базу для управління витратами у рослинництві.

4. Для підвищення точності та своєчасності обліку фактичного витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві у ТОВ «Оріль-Агро» доцільно інтегрувати польовий облік з бухгалтерською програмою. У роботі запропоновано алгоритм інтеграції фактичного обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» за допомогою польових планшетів та BAS Agro, що дозволяє агроному фіксувати витрати насіння, добрив, засобів захисту рослин, добрив, пального безпосередньо на полі, а бухгалтеру – автоматично формувати документи та бухгалтерську кореспонденцію щодо їх списання в складі матеріальних витрат на субрахунок 231 «Рослинництво». Такий підхід зменшує ризик помилок при ручному введенні даних, підвищує достовірність обліку та забезпечує синхронність бухгалтерської та польової інформації. Крім того, зібрані дані можуть використовуватися для управлінської аналітики, оцінки ефективності використання ресурсів і планування наступних польових робіт.

5. Для підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами у рослинництві доцільно впровадити управлінську форму «Звіт після проведення польових робіт», яка є інструментом контролю та аналітики використання ресурсів на рівні кожної операції. Такий звіт забезпечує керівництво актуальними даними щодо фактичних витрат насіння, добрив, засобів захисту рослин і пального, а також дозволяє оцінювати ефективність використання матеріалів у розрізі культур і полів. Інтеграція звіту з BAS Agro забезпечує автоматизовану передачу даних у бухгалтерський модуль, де здійснюється синхронне відображення виробничих операцій на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 23 «Виробництво» (субрахунок 231 «Рослинництво»). Завдяки цьому керівництво отримує достовірну аналітичну інформацію для

управлінських рішень, своєчасного виявлення перевитрат, оптимізації планових нормативів та підвищення загальної ефективності виробничих процесів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У РОСЛИННИЦТВІ

3.1. Стан контролю витрачання матеріальних ресурсів в досліджуваному підприємстві

Ефективне управління матеріальними ресурсами є однією з ключових передумов раціональної діяльності будь-якого підприємства аграрного сектору. Для сільськогосподарських виробників, зокрема ТОВ «Оріль-Агро», витрати на матеріальні ресурси становлять значну частку у структурі собівартості продукції, тому належний контроль за їх використанням безпосередньо впливає на фінансовий результат, конкурентоспроможність та стабільність функціонування підприємства.

У ТОВ «Оріль-Агро» система контролю витрачання матеріальних ресурсів побудована на поєднанні бухгалтерського, внутрішньогосподарського та оперативного контролю, що охоплює всі етапи руху матеріалів — від закупівлі до кінцевого споживання у виробничому процесі. Відповідальність за формування і підтримку контрольної системи несе головний бухгалтер спільно з керівником підприємства. Бухгалтер контролює процес витрачання матеріальних ресурсів завдяки обліку надходження, витрачання та залишків матеріалів відповідно до чинних нормативів. Відповідальна особа за матеріально-технічне забезпечення контролює процес закупівлі, постачання, зберігання та видачі матеріалів. Виробничі підрозділи здійснюється первинний облік фактичного використання ресурсів.

Об'єкти та напрями контролю матеріальних ресурсів в ТОВ «Оріль-Агро» наведено на рис. 3.1. Контроль витрачання матеріальних ресурсів у ТОВ «Оріль-Агро» починається на етапі планування — при формуванні річних і сезонних планів потреб у матеріальних ресурсах. У цьому процесі

беруть участь головний агроном, головний інженер і головний бухгалтер, які узгоджують норми витрат та очікувані запаси. Поточний контроль здійснюється безпосередньо у виробничому процесі: при відпуску матеріальних цінностей зі складу контролюється відповідність виданих кількостей затвердженим лімітам. У разі перевищення ліміту необхідне погодження з керівництвом. Наступний контроль реалізується шляхом інвентаризацій, аналізу бухгалтерських даних, внутрішнього аудиту та ревізій. За результатами перевірок складаються акти, виявляються винні особи, розробляються заходи з попередження порушень у майбутньому.

Рис. 3.1. Об'єкти та напрями контролю матеріальних ресурсів в ТОВ «Оріль-Агро»

Система контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві в ТОВ «Оріль-Агро» базується на дотриманні встановлених норм і технологічних карт виробництва. Видача матеріалів здійснюється під звіт

відповідальним особам із зазначенням ділянки та виду робіт. Фактичні витрати порівнюються з нормативними показниками, а виявлені відхилення аналізуються бухгалтером і керівництвом підприємства. Залишки матеріальних ресурсів періодично перевіряються шляхом інвентаризації, результати якої відображаються в бухгалтерському обліку. Для підвищення точності контролю використовуються елементи

Проведений аналіз свідчить, що у ТОВ «Оріль-Агро» сформована достатньо дієва система контролю, однак існують певні проблеми, характерні для більшості аграрних підприємств. Зокрема, у періоди пікового навантаження (посівна, жнива) можливі випадки недотримання норм витрат паливно-мастильних матеріалів. Відзначимо, що не завжди своєчасно проводяться інвентаризації на складах та обмежена автоматизація обліку у виробничих підрозділах, що ускладнює контроль за фактичним використанням матеріалів у полі або на фермах. Важливим недоліком вважаємо недостатню аналітику щодо економічної ефективності використання окремих видів ресурсів.

Таким чином, система контролю витрачання матеріальних ресурсів у ТОВ «Оріль-Агро» є багаторівневою, поєднує адміністративні, фінансові та технологічні методи контролю. У ТОВ «Оріль-Агро» система контролю витрачання матеріальних ресурсів побудована на поєднанні бухгалтерського, внутрішньогосподарського та оперативного контролю, що охоплює всі етапи руху матеріалів — від закупівлі до кінцевого споживання у виробничому процесі. Відповідальність за формування і підтримку контрольної системи несе головний бухгалтер спільно з керівником підприємства. Бухгалтер контролює процес витрачання матеріальних ресурсів завдяки обліку надходження, витрачання та залишків матеріалів відповідно до чинних нормативів. Усунення виявлених недоліків забезпечить прозорість руху матеріалів і дасть можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат.

3.2. Аналітичне забезпечення процесу витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві як інструмент контролю та управління на підприємстві

У сучасних умовах господарювання аграрні підприємства функціонують у середовищі підвищеної конкуренції, нестабільності цін на ресурси та продукцію, а також зростання вимог до ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Одним із найвагоміших факторів формування собівартості сільськогосподарської продукції, зокрема у рослинництві, є витрати на матеріальні ресурси — насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали, запасні частини тощо. Погоджуємось з думкою фахівця Флис В., що «витрати матеріальних ресурсів на підприємствах становлять найбільшу частку у формуванні собівартості продукції, що зумовлює необхідність їх раціонального використання» [51].

З огляду на це, особливого значення набуває аналітичне забезпечення процесу витрачання матеріальних ресурсів, яке виступає не лише елементом обліково-аналітичної системи, а й важливим інструментом контролю та управління. Саме завдяки аналітичному аналізу підприємство може своєчасно виявляти відхилення від норм, оцінювати причини перевитрат, визначати ефективність використання ресурсів та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх оптимізації. На цьому наголошує фахівець Демчук О.М.: «від того, наскільки оптимальним є співвідношення окремих елементів витрат у собівартості в значній мірі залежить ефективність виробництва окремих культур рослинництва» [9].

Від того, наскільки оптимальним є співвідношення окремих елементів витрат у собівартості, значною мірою залежить ефективність виробництва окремих культур рослинництва. Фахівець Демчук О.М. наголошує на резервах зниження собівартості, серед яких вчений виділяє контроль

«перевитрати проти установлених норм витрат матеріальних ресурсів на калькуляційну одиницю продукції рослинництва, а також збільшення фактично заготовленої собівартості одиниці використовуваного насіння, матеріальних добрив, палива, тощо» [9].

На думку фахівців Борисенко В.О., Борисенко Д.В., «оптимізація використання ресурсного потенціалу і виробництва уможлиблює вирішення завдання підвищення рівня дохідності та ефективності роботи підприємства» [2]. Тому підтримуємо твердження фахівця Флис В., що «важливим є застосування сучасних методів збору, обробки та аналізу даних, які дозволяють оптимізувати використання ресурсів і мінімізувати втрати» [51], забезпечуючи тим самим стабільний розвиток і конкурентоспроможність аграрного бізнесу. Отже, комплексний аналітичний контроль витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим фактором підвищення економічної ефективності та стабільності агропідприємств у сучасних умовах.

Особливої актуальності аналітичний інструментарій набуває в контексті підвищення ефективності виробництва у рослинництві, де частка матеріальних витрат є домінуючою. Своєчасний і точний аналіз використання матеріальних ресурсів дозволяє зменшити витрати, запобігти нераціональному споживанню матеріалів, підвищити врожайність і, відповідно, прибутковість підприємства. На рис. 3.2 наведено динаміку зміни рівня витрачання матеріальних витрат в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро».

За аналізованими даними за період з 2020 по 2024 рік спостерігається чітка тенденція зростання як загальних витрат на виробництво, так і матеріальних витрат у ТОВ «Оріль-Агро». Загальні витрати збільшилися майже в 3,7 рази — з 4751,4 тис. грн у 2020 році до 17440,8 тис. грн у 2024 році. Матеріальні витрати за цей же період зросли більш ніж у 4,7 рази, що свідчить про зростаюче значення матеріальних ресурсів у виробничому процесі. Питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості продукції також демонструє тенденцію до збільшення, підвищившись з 58,4% у 2020

році до 74,6% у 2024 році. Це вказує на те, що саме матеріальні ресурси стають найбільш вагомою складовою витрат у рослинництві підприємства. Причинами такого зростання можуть бути кілька факторів: підвищення цін на сільськогосподарські матеріали (добрива, насіння, засоби захисту рослин), збільшення обсягів посівних площ, а також удосконалення технологій, що передбачає інтенсивніше використання ресурсів для підвищення врожайності. Крім того, значне зростання загальних витрат у 2023–2024 роках може бути пов'язане з макроекономічними факторами в умовах повномасштабної війни в країні, такими як інфляція, зміни у валютних курсах та зростання вартості логістики.

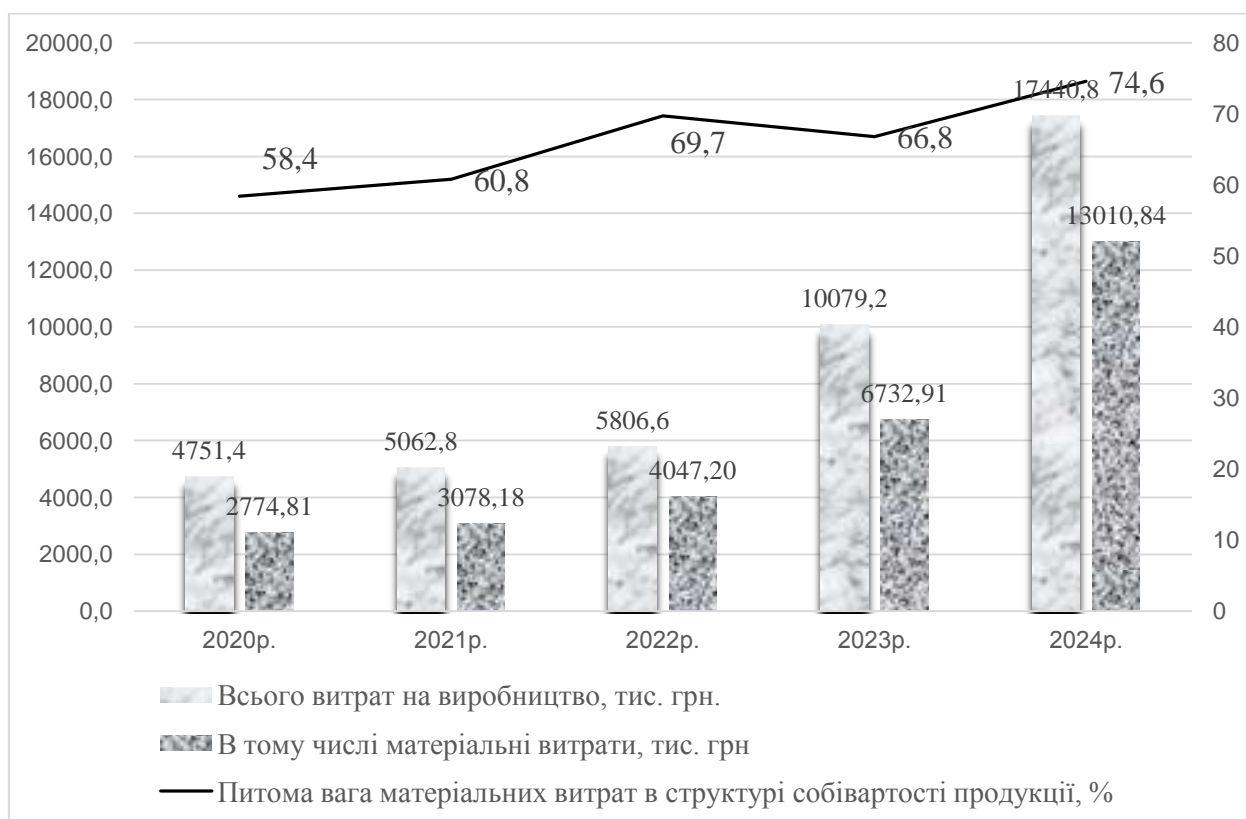

Рис. 3.2. Динаміка зміни рівня витрачання матеріальних витрат в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро»

Отже, зростаюча частка матеріальних витрат у структурі витрат підприємства підкреслює важливість ефективного контролю і управління цими ресурсами для забезпечення економічної стабільності та підвищення

продуктивності рослинництва на підприємстві. На рис. 3.3. наведено діаграму рівня витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» в 2024р.

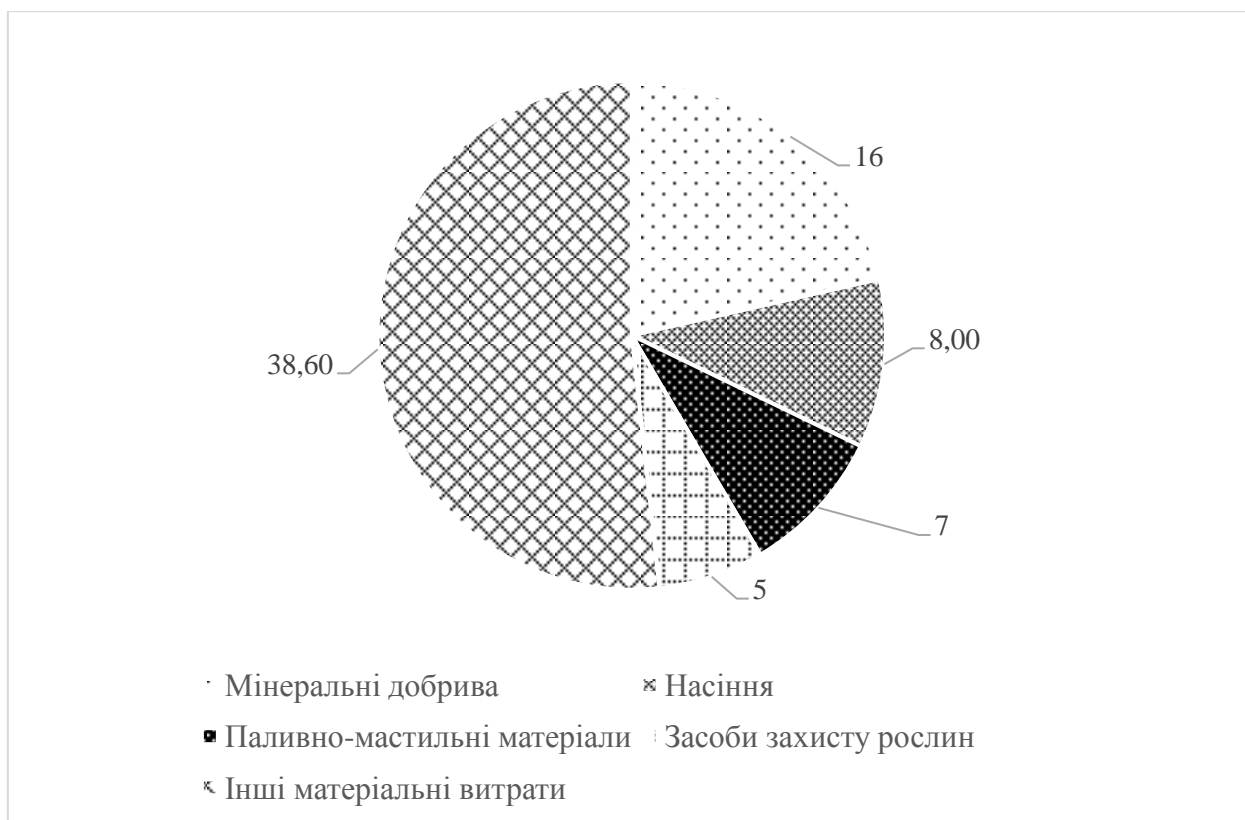

Рис. 3.3. Рівень витрачання матеріальних ресурсів в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро», 2024р.

Структура матеріальних витрат в рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» у 2024 році показує, що найбільшу частку займають мінеральні добрива, що свідчить про їх ключову роль у технології рослинництва на підприємстві. Насіння, паливно-мастильні матеріали та засоби захисту рослин також є значущими статтями витрат, проте їх питома вага суттєво нижча. Водночас, майже 39% матеріальних витрат припадають на інші ресурси, що свідчить про наявність широкого спектру додаткових матеріалів і послуг, які також впливають на загальну собівартість. Така структура вимагає комплексного підходу до контролю й оптимізації всіх видів матеріальних ресурсів, щоб забезпечити ефективне управління витратами.

Таким чином, комплексний аналітичний контроль витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим фактором підвищення економічної ефективності та стабільності агропідприємств у сучасних умовах. За період з 2020 по 2024 рік спостерігається чітка тенденція зростання як загальних витрат на виробництво, так і матеріальних витрат у ТОВ «Оріль-Агро». Питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості продукції також демонструє тенденцію до збільшення, підвищившись з 58,4% у 2020 році до 74,6% у 2024 році. В рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» у 2024 році показує, що найбільшу частку займають мінеральні добрива, що свідчить про їх ключову роль у технології рослинництва на підприємстві. Насіння, паливно-мастильні матеріали та засоби захисту рослин також є значущими статтями витрат, проте їх питома вага суттєво нижча. Водночас, майже 39% матеріальних витрат припадають на інші ресурси, що свідчить про наявність широкого спектру додаткових матеріалів і послуг, які також впливають на загальну собівартість.

3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності контролю використання матеріальних ресурсів у рослинництві

Ефективний контроль за використанням матеріальних ресурсів у рослинництві є одним із головних чинників підвищення продуктивності виробництва, зниження собівартості продукції та зміцнення фінансової стійкості аграрного підприємства. Для ТОВ «Оріль-Агро», яке здійснює вирощування зернових, технічних і кормових культур, питання раціонального використання матеріальних ресурсів має стратегічне значення, оскільки витрати на насіння, добрива, засоби захисту рослин і паливно-мастильні матеріали становлять понад половину загальних виробничих витрат.

З метою підвищення ефективності контролю доцільно реалізувати комплекс практичних заходів, що охоплюють організаційні, технологічні,

облікові та аналітичні аспекти управління матеріальними ресурсами (рис. 3.4). Запропоновані заходи дозволять встановити реалістичні контрольні орієнтири для кожного виробничого підрозділу, стимулювати персонал до більш бережливого ставлення до матеріальних цінностей, знизити ризики зловживань, оптимізувати технологічні процеси та витрачання матеріальних ресурсів. Особливу увагу слід приділити аналітичній роботі, яка має включати формування звітів про ефективність використання матеріальних ресурсів, що стане інформаційною основою для планування витрат у наступному сезоні. Для підвищення ефективності контролю важливо забезпечити тісну комунікацію між бухгалтерією, агрономічною службою, відділом постачання та керівництвом, що сприятиме швидкому реагуванню на відхилення та підвищенню управлінської дисципліни.

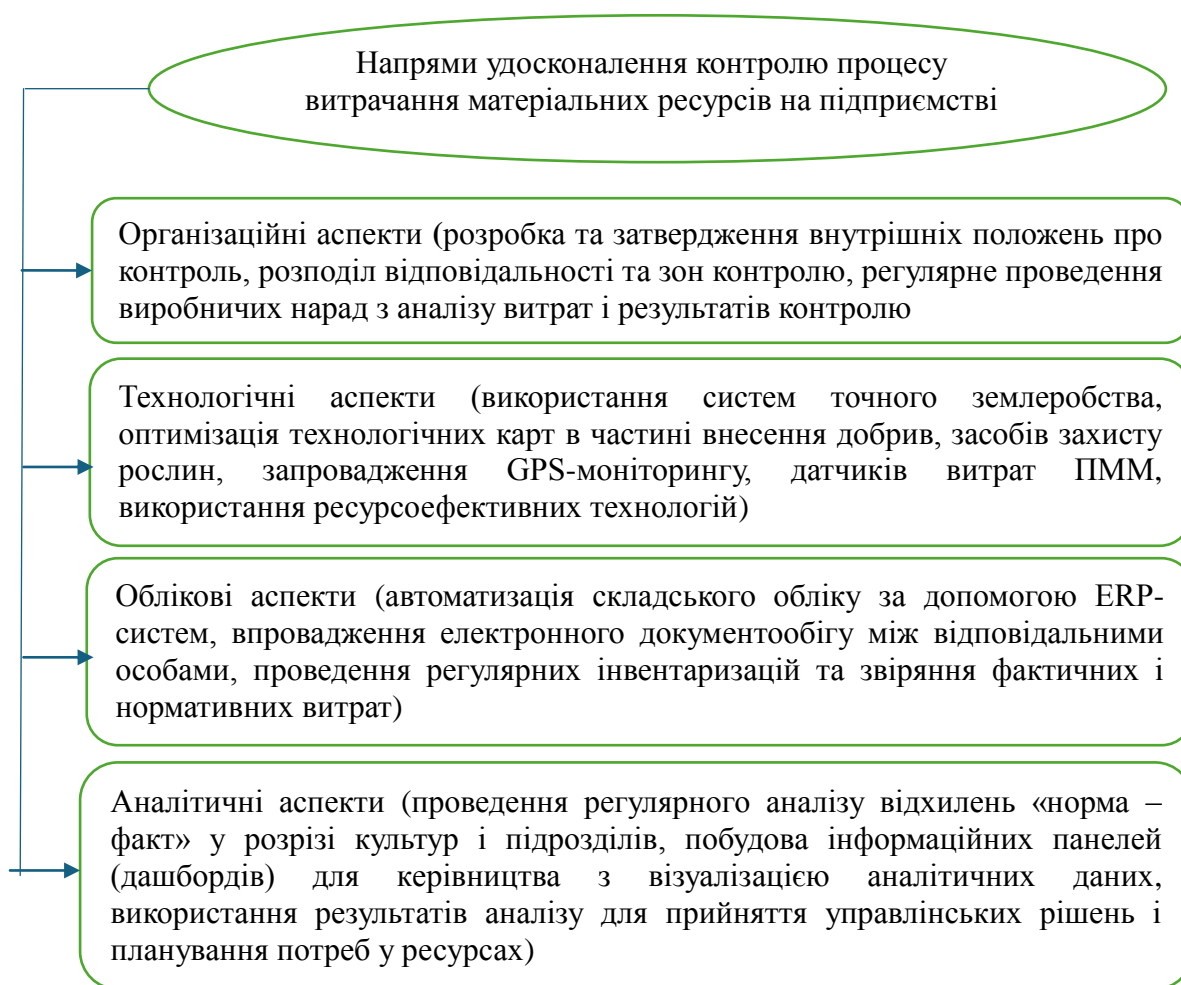

Рис. 3.4. Напрями удосконалення контролю процесу витрачання матеріальних ресурсів на підприємстві

Для оперативного контролю, аналізу та підтвердження фактичних витрат матеріальних ресурсів у польових роботах пропонуємо формувати відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів на основі інтеграції польового обліку (з планшета агронома) та програми BAS Agro (табл. 3.1). Принцип інтеграції та контролю передбачає автоматизовану взаємодію між польовим і фінансовим обліком у системі BAS Agro. Після виконання технологічної операції агроном одразу вносить у планшет дані про фактичне використання насіння, добрив, засобів захисту рослин або пально-мастильних матеріалів. Введена інформація синхронізується з системою, де автоматично створюється запис у модулі «Польові роботи» із прив'язкою до відповідних партій матеріалів. Далі BAS Agro здійснює порівняння фактичних витрат із даними бухгалтерського обліку, що дає змогу оперативно визначити відхилення від норм. Відомість формується автоматично, при цьому система візуально позначає перевитрати, економію або допустимі відхилення різними кольорами. Підсумкова інформація щотижнево надходить головному агроному, бухгалтеру та керівнику підприємства для контролю та прийняття управлінських рішень.

Таблиця 3.1

Відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві

Дата	Поле ділянка /	Культура	Вид робіт	Матеріал	Од. вим.
05.04.25	№12, 24 га	Пшениця озима	Внесення добрив	Аміачна селітра	кг/га
07.04.25	№13, 30 га	Соняшник	Обприскування	Євро-Лайтнінг	л/га
10.04.25	№14, 50 га	Кукурудза	Посів	Насіння ДКС 4717	кг/га

Продовження таблиці

Норма витрат	Факт (з планшета)	Факт (BAS Agro)	Відхилення, ±	Причина	Відповідальний
120	118	119	-1	Уточнення	Іваненко В.О.

				площі	
1,2	1,15	1,18	-0,02	Калібрування оприскувача	Коваленко М.С.
25	24,8	25,0	-0,2	Густота висіву	Петренко О.О.

Відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві, створена на основі інтеграції польового обліку агронома з системою BAS Агро, є ефективним інструментом управління матеріальними потоками на підприємстві. Її головна перевага полягає у поєднанні оперативних даних із поля з бухгалтерським і складським обліком, що забезпечує повну прозорість руху ресурсів — від видачі до фактичного використання. Завдяки інтегрованій відомості керівництво отримуватиме актуальну інформацію про стан витрачання ресурсів, що дозволяє приймати рішення швидко та на основі достовірних даних. Документ має також аналітичне значення, адже, він забезпечує можливість формувати звіти за культурами, полями та підрозділами, аналізувати відхилення від норм, оцінювати ефективність роботи персоналу й визначати напрями економії.

Відомість підвищує дисципліну працівників, адже всі операції фіксуються електронно й мають підтвердження в системі. Це зменшує ймовірність зловживань і непогоджених списань. Крім того, на основі цих даних підприємство може створювати інтерактивні дашборди для керівництва, що відображають витрати матеріалів у динаміці та допомагають прогнозувати майбутні потреби. Отже, така відомість не лише автоматизує облік і контроль, а й стає важливим елементом системи управління ефективністю у ТОВ «Оріль-Агро». Вона забезпечує точність, оперативність і аналітичну глибину контролю за використанням матеріальних ресурсів, сприяючи зниженню собівартості продукції та зростанню рентабельності рослинництва.

Пропонуємо для впровадження інформаційну панель (дашборд) для керівництва, що візуалізує ключові показники використання матеріальних

ресурсів у рослинництві в режимі реального часу (табл. 3.2). Такий дашборд об'єднує дані з польового обліку, складу та BAS Агро, відображаючи фактичні витрати, відхилення від норм, залишки ресурсів і ефективність підрозділів. Керівництво ТОВ «Оріль-Агро» отримує швидкий доступ до актуальної інформації у вигляді графіків і діаграм, що дає змогу оперативно контролювати ситуацію, виявляти перевитрати та приймати управлінські рішення на основі реальних даних. Найдоцільніше реалізувати її у вигляді цифрової аналітичної панелі — наприклад, у Power BI, Tableau, або безпосередньо у BAS Агро через інтегрований модуль аналітики. Дашборд має виглядати як єдина інтерактивна панель моніторингу, що дозволяє керівництву ТОВ «Оріль-Агро» у будь-який момент бачити реальний стан витрачання ресурсів, контролювати відхилення та приймати управлінські рішення на основі актуальних даних.

Таблиця 3.2

Дашборд контролю використання матеріальних ресурсів у
рослинництві ТОВ «Оріль-Агро»

Загальні витрати ресурсів	Відхилення від плану	Залишки на складі	Поля перевитратами	Економічний ефект		
12 500 кг / 1 200 000 грн	-3%	2 300 кг	2 <i>(виділено червоним)</i>	+45 000 грн		
Динаміка використання матеріалів у часі (план /факт)		Розподіл витрат за культурами або полями		Структура витрат за видами ресурсів		
Поле	Культура	Матеріал	Норма	Факт	Відхилення	Відповідальний
№12	Пшениця озима	Аміачна селітра	120 кг/га	118 кг/га	-2	Іваненко В.О.
№13	Соняшник	Євро-Лайтнінг	1,2 л/га	1,15 л/га	-0,05	Коваленко М.С.
№14	Кукурудза	Насіння ДКС 4717	25 кг/га	24,8 кг/га	-0,2	Петренко О.О.

Таким чином, для ТОВ «Оріль-Агро» з метою підвищення ефективності контролю доцільно реалізувати комплекс практичних заходів, що охоплюють організаційні, технологічні, облікові та аналітичні аспекти управління матеріальними ресурсами. Для оперативного контролю, аналізу та підтвердження фактичних витрат матеріальних ресурсів у польових роботах пропонуємо формувати відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів на основі інтеграції польового обліку (з планшета агронома) та програми BAS Agro. Завдяки інтегрованій відомості керівництво отримуватиме актуальну інформацію про стан витрачання ресурсів, що дозволяє приймати рішення швидко та на основі достовірних даних. Крім того, на основі цих даних підприємство може створювати інтерактивні дашборди для керівництва, що відображають витрати матеріалів у динаміці та допомагають прогнозувати майбутні потреби. Дашборд має виглядати як єдина інтерактивна панель моніторингу, що дозволяє керівництву ТОВ «Оріль-Агро» у будь-який момент бачити реальний стан витрачання ресурсів, контролювати відхилення та приймати управлінські рішення на основі актуальних даних.

Висновки до розділу 3

1. Система контролю витрачання матеріальних ресурсів у ТОВ «Оріль-Агро» є багаторівневою, поєднує адміністративні, фінансові та технологічні методи контролю. У ТОВ «Оріль-Агро» система контролю витрачання матеріальних ресурсів побудована на поєднанні бухгалтерського, внутрішньогосподарського та оперативного контролю, що охоплює всі етапи руху матеріалів — від закупівлі до кінцевого споживання у виробничому процесі. Відповідальність за формування і підтримку контрольної системи несе головний бухгалтер спільно з керівником підприємства. Бухгалтер контролює процес витрачання матеріальних ресурсів завдяки обліку

надходження, витрачання та залишків матеріалів відповідно до чинних нормативів. Усунення виявлених недоліків забезпечить прозорість руху матеріалів і дасть можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат.

2. Комплексний аналітичний контроль витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим фактором підвищення економічної ефективності та стабільності агропідприємств у сучасних умовах. За період з 2020 по 2024 рік спостерігається чітка тенденція зростання як загальних витрат на виробництво, так і матеріальних витрат у ТОВ «Оріль-Агро». Питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості продукції також демонструє тенденцію до збільшення, підвищившись з 58,4% у 2020 році до 74,6% у 2024 році. В рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» у 2024 році показує, що найбільшу частку займають мінеральні добрива, що свідчить про їх ключову роль у технології рослинництва на підприємстві. Насіння, паливно-мастильні матеріали та засоби захисту рослин також є значущими статтями витрат, проте їх питома вага суттєво нижча. Водночас, майже 39% матеріальних витрат припадають на інші ресурси, що свідчить про наявність широкого спектру додаткових матеріалів і послуг, які також впливають на загальну собівартість.

3. З метою підвищення ефективності контролю доцільно реалізувати комплекс практичних заходів, що охоплюють організаційні, технологічні, облікові та аналітичні аспекти управління матеріальними ресурсами. Запропоновані заходи дозволять встановити реалістичні контрольні орієнтири для кожного виробничого підрозділу, стимулювати персонал до більш бережливого ставлення до матеріальних цінностей, знизити ризики зловживань, оптимізувати технологічні процеси та витрачання матеріальних ресурсів. Окрему увагу слід приділити аналітичній роботі, яка має включати формування звітів про ефективність використання матеріальних ресурсів, що стане інформаційною основою для планування витрат у наступному сезоні. Для підвищення ефективності контролю важливо забезпечити тісну

комунікацію між бухгалтерією, агрономічною службою, відділом постачання та керівництвом, що сприятиме швидкому реагуванню на відхилення та підвищенню управлінської дисципліни.

4. Для оперативного контролю, аналізу та підтвердження фактичних витрат матеріальних ресурсів у польових роботах пропонуємо формувати відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів на основі інтеграції польового обліку (з планшета агронома) та програми BAS Agro. Відомість формується автоматично, при цьому система візуально позначає перевитрати, економію або допустимі відхилення різними кольорами. Її головна перевага полягає у поєднанні оперативних даних із поля з бухгалтерським і складським обліком, що забезпечує повну прозорість руху ресурсів — від видачі до фактичного використання. Завдяки інтегрованій відомості керівництво отримуватиме актуальну інформацію про стан витрачання ресурсів, що дозволяє приймати рішення швидко та на основі достовірних даних.

5. Пропонуємо для впровадження інформаційну панель (дашборд) для керівництва, що візуалізує ключові показники використання матеріальних ресурсів у рослинництві в режимі реального часу. Такий дашборд об'єднує дані з польового обліку, складу та BAS Agro, відображаючи фактичні витрати, відхилення від норм, залишки ресурсів і ефективність підрозділів. Дашборд має виглядати як єдина інтерактивна панель моніторингу, що дозволяє керівництву ТОВ «Оріль-Агро» у будь-який момент бачити реальний стан витрачання ресурсів у вигляді графіків і діаграм, що дає змогу оперативно контролювати ситуацію, виявляти перевитрати та приймати управлінські рішення на основі реальних даних.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим елементом виробничого процесу, який суттєво впливає на рівень урожайності, економічну ефективність та екологічну стабільність аграрного виробництва. Витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві відбувається поетапно, що дозволяє системно організувати забезпечення кожної технологічної операції, більш точно планувати обсяги ресурсів, контролювати їх використання та мінімізувати втрати. Використання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах має низку характерних особливостей, що зумовлені як специфікою сільськогосподарського виробництва, так і впливом зовнішніх факторів. Особливості використання ресурсів в аграрному виробництві потребують комплексного підходу до управління матеріальними ресурсами з чітким плануванням та управлінською гнучкістю, що має враховувати як виробничу доцільність, так і економічну ефективність.

2. В умовах сучасної трансформації аграрного сектора, зростання конкуренції та подорожчання ресурсів, облік і контроль їх витрачання набувають особливої ваги як інструменти управління та оптимізації витрат. Облік виконує функцію інформаційної системи, яка відображає фактичне використання матеріальних ресурсів не лише у грошовому еквіваленті, а й у натуральних вимірниках. Особливу увагу варто приділяти економічному контролю, який є важливим інструментом у забезпеченні раціонального використання матеріальних ресурсів. Методичні основи обліку витрачання матеріальних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах формуються відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, а також враховують специфіку сільськогосподарського виробництва, що зумовлює певні особливості в організації облікових процедур.

3. Нормативно-правове забезпечення є комплексом документів, що регулюють всі етапи обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів.

Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрачання матеріальних ресурсів в аграрних підприємствах є багаторівневою системою, що охоплює як державні, так і внутрішні регламенти. Законодавчі акти та національні стандарти забезпечують єдність методологічних підходів до ведення обліку й контролю, тоді як внутрішні документи підприємства – наказ про облікову політику, посадові інструкції та положення про контроль – адаптують ці норми до специфіки конкретного господарства. Сукупність таких регламентів створює умови для прозорого, своєчасного та ефективного управління матеріальними ресурсами, що є критично важливим для стабільності та рентабельності аграрного виробництва.

4. ТОВ «Оріль-Агро» є стабільним та ефективно функціонуючим сільськогосподарським підприємством, яке забезпечує повний виробничий цикл завдяки власній матеріально-технічній базі, високій дисципліні у сфері фінансової та податкової звітності та кваліфікованому кадровому складу. Підприємство демонструє позитивну динаміку розвитку, стабільні фінансові показники та вагомий внесок у соціально-економічний розвиток громади Приорільської селищної ради, залишаючись одним із провідних агровиробників Самарівського району Дніпропетровської області. Основними джерелами доходу є реалізація зерна та олійних культур на внутрішньому ринку, а також оптова торгівля насінням і кормами. Важливим елементом господарської діяльності є диверсифікація напрямів бізнесу, що включає транспортні послуги, орендну діяльність і складське господарство.

5. Стан організаційно-облікового забезпечення ТОВ «Оріль-Агро» можна оцінити як задовільний і такий, що відповідає сучасним вимогам аграрного сектору. На підприємстві забезпечено належне функціонування бухгалтерської служби, раціональний документообіг, дотримання принципів достовірності та повноти облікової інформації. Облікова служба товариства представлена одним штатним бухгалтером, облік ведеться із застосуванням автоматизованої системи BAS AGRO та М.Е.Дос, що дозволяє підвищити точність, своєчасність і аналітичність облікової інформації, а також

забезпечує електронний документообіг із контролюючими органами. Система документообігу організована раціонально та відповідає вимогам чинних нормативних актів.

6. У ТОВ «Оріль-Агро» облік витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві організовано на практичній основі з використанням системи BAS Agro та чітким розподілом обов'язків між учасниками процесу. Фактичне використання насіння, добрив, засобів захисту рослин і пального фіксується агрономом у звітах про виконання робіт, на підставі яких бухгалтер формує у BAS Agro вимоги-накладні та акти списання матеріалів. Дані витрат відображаються на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 23 «Виробництво» (субрахунок 231 «Рослинництво»), що забезпечує аналітичний облік за культурами та видами ресурсів. Наявність ліцензії на зберігання пального гарантує правомірність його використання у виробництві. Інтеграція BAS Agro з М.Е.Дос дозволяє автоматизувати формування фінансової та податкової звітності, підвищуючи оперативність і достовірність облікової інформації. У результаті створено цілісну систему обліку матеріальних ресурсів, яка забезпечує повне відображення їх руху та формує надійну базу для управління витратами у рослинництві.

7. Для підвищення точності та своєчасності обліку фактичного витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві у ТОВ «Оріль-Агро» доцільно інтегрувати польовий облік з бухгалтерською програмою. У роботі запропоновано алгоритм інтеграції фактичного обліку витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» за допомогою польових планшетів та BAS Agro, що дозволяє агроному фіксувати витрати насіння, добрив, засобів захисту рослин, добрив, пального безпосередньо на полі, а бухгалтеру – автоматично формувати документи та бухгалтерську кореспонденцію щодо їх списання в складі матеріальних витрат на субрахунок 231 «Рослинництво». Такий підхід зменшує ризик помилок при ручному введенні даних, підвищує достовірність обліку та забезпечує синхронність бухгалтерської та польової інформації. Крім того, зібрані дані

можуть використовуватися для управлінської аналітики, оцінки ефективності використання ресурсів і планування наступних польових робіт. Впровадження інтегрованого підходу сприяє підвищенню контролю, економії матеріалів та оптимізації виробничих процесів на підприємстві.

8. Для підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами у рослинництві доцільно впровадити управлінську форму «Звіт після проведення польових робіт», яка є інструментом контролю та аналітики використання ресурсів на рівні кожної операції. Такий звіт забезпечує керівництво актуальними даними щодо фактичних витрат насіння, добрив, засобів захисту рослин і пального, а також дозволяє оцінювати ефективність використання матеріалів у розрізі культур і полів. Інтеграція звіту з BAS Agro забезпечує автоматизовану передачу даних у бухгалтерський модуль, де здійснюється синхронне відображення виробничих операцій на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 23 «Виробництво» (субрахунок 231 «Рослинництво»). Завдяки цьому керівництво отримує достовірну аналітичну інформацію для управлінських рішень, своєчасного виявлення перевитрат, оптимізації планових нормативів та підвищення загальної ефективності виробничих процесів.

9. Система контролю витрачання матеріальних ресурсів у ТОВ «Оріль-Агро» є багаторівневою, поєднує адміністративні, фінансові та технологічні методи контролю. У ТОВ «Оріль-Агро» система контролю витрачання матеріальних ресурсів побудована на поєднанні бухгалтерського, внутрішньогосподарського та оперативного контролю, що охоплює всі етапи руху матеріалів — від закупівлі до кінцевого споживання у виробничому процесі. Відповідальність за формування і підтримку контрольної системи несе головний бухгалтер спільно з керівником підприємства. Бухгалтер контролює процес витрачання матеріальних ресурсів завдяки обліку надходження, витрачання та залишків матеріалів відповідно до чинних нормативів. Усунення виявлених недоліків забезпечить прозорість руху

матеріалів і дасть можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації витрат.

10. Комплексний аналітичний контроль витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві є ключовим фактором підвищення економічної ефективності та стабільності агропідприємств у сучасних умовах. За період з 2020 по 2024 рік спостерігається чітка тенденція зростання як загальних витрат на виробництво, так і матеріальних витрат у ТОВ «Оріль-Агро». Питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості продукції також демонструє тенденцію до збільшення, підвищившись з 58,4% у 2020 році до 74,6% у 2024 році. В рослинництві ТОВ «Оріль-Агро» у 2024 році показує, що найбільшу частку займають мінеральні добрива, що свідчить про їх ключову роль у технології рослинництва на підприємстві. Насіння, паливно-мастильні матеріали та засоби захисту рослин також є значущими статтями витрат, проте їх питома вага суттєво нижча. Водночас, майже 39% матеріальних витрат припадають на інші ресурси, що свідчить про наявність широкого спектру додаткових матеріалів і послуг, які також впливають на загальну собівартість.

11. З метою підвищення ефективності контролю доцільно реалізувати комплекс практичних заходів, що охоплюють організаційні, технологічні, облікові та аналітичні аспекти управління матеріальними ресурсами. Запропоновані заходи дозволять встановити реалістичні контрольні орієнтири для кожного виробничого підрозділу, стимулювати персонал до більш бережливого ставлення до матеріальних цінностей, знизити ризики зловживань, оптимізувати технологічні процеси та витрачання матеріальних ресурсів. Окрему увагу слід приділити аналітичній роботі, яка має включати формування звітів про ефективність використання матеріальних ресурсів, що стане інформаційною основою для планування витрат у наступному сезоні. Для підвищення ефективності контролю важливо забезпечити тісну комунікацію між бухгалтерією, агрономічною службою, відділом постачання

та керівництвом, що сприятиме швидкому реагуванню на відхилення та підвищенню управлінської дисципліни.

12. Для оперативного контролю, аналізу та підтвердження фактичних витрат матеріальних ресурсів у польових роботах пропонуємо формувати відомість контролю витрачання матеріальних ресурсів на основі інтеграції польового обліку (з планшета агронома) та програми BAS Agro. Відомість формується автоматично, при цьому система візуально позначає перевитрати, економію або допустимі відхилення різними кольорами. Її головна перевага полягає у поєднанні оперативних даних із поля з бухгалтерським і складським обліком, що забезпечує повну прозорість руху ресурсів — від видачі до фактичного використання. Завдяки інтегрованій відомості керівництво отримуватиме актуальну інформацію про стан витрачання ресурсів, що дозволяє приймати рішення швидко та на основі достовірних даних.

13. Пропонуємо для впровадження інформаційну панель (дашборд) для керівництва, що візуалізує ключові показники використання матеріальних ресурсів у рослинництві в режимі реального часу. Такий дашборд об'єднує дані з польового обліку, складу та BAS Agro, відображаючи фактичні витрати, відхилення від норм, залишки ресурсів і ефективність підрозділів. Дашборд має виглядати як єдина інтерактивна панель моніторингу, що дозволяє керівництву ТОВ «Оріль-Агро» у будь-який момент бачити реальний стан витрачання ресурсів у вигляді графіків і діаграм, що дає змогу оперативно контролювати ситуацію, виявляти перевитрати та приймати управлінські рішення на основі реальних даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. М., Різченко Н. В. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. Економіка та держава. 2019. № 11. С.76-82. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2019/17.pdf
2. Борисенко В.О., Борисенко Д.В. Оптимізація використання ресурсів та виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2023, вип. 10 (43). URL: [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/10\(43\)/12.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/10(43)/12.pdf)
3. Бурко К.В. Методи обліку витрат в обліковій політиці сільськогосподарських підприємств / Бурко К.В.// Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 2. С. 162178. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/November2019/5PLmet7qO19ts6sIowHQ.pdf>
4. Варченко О. М., Герасименко І. О., Варченко О. О., Вернюк Н. О. Обґрунтування методів управління закупівлями матеріальних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами. Економічний аналіз. 2022 рік. Том 32. № 1. С. 147-159. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49289/1/16.pdf>
5. Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2020. № 12. С. 19-26. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3234&i=2>
6. Василішин С. І., Нежид Ю. С. Удосконалення підходів до обліку та контролю біологічних активів рослинництва в повоєнних умовах. Актуальні питання економічних наук. 2025. №16. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17488411>
7. Височан О., Височан О., Коркішко В. Інвентаризація запасів в умовах війни. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, 2024. №20. С.

- 182-189. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/528/495>
8. Гаврилюк О., Чоп О. Сучасний стан виробництва продукції рослинництва та його вплив на побудову обліку витрат. Ефективна економіка. 2018. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/45.pdf
9. Демчук О.М. Особливості формування собівартості продукції рослинництва в системі управлінського обліку. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3206/3129/>
- 10.Єдинак Т.С., Омельницька Ю.Є. Особливості калькулювання собівартості продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 19. С.1260-1265. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/188.pdf
- 11.Здирко Н., Іщенко Я. Організаційні основи побудови системи обліку витрат виробництва фермерських господарств. Економіка та суспільство, № 50, 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-86>
- 12.Іванов М. Формування системи витрат на основі їх оптимальної структури. Вісник Хмельницького національного університету 2024, № 1. С.174-182. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/30>
- 13.Ігнатенко М.М., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Інформаційне забезпечення організаційно-економічних пріоритетів розвитку фермерських господарств і сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7854>
- 14.Ізмайлов Я. О. Свірко С. В. Удосконалення методичних аспектів обліку, аналізу та контролю запасів підприємств. Економіка, управління та

- адміністрування. 2021. №1(95). С. 39–44. URL:
[https://doi.org/10.26642/ema-2021-1\(95\)-39-44](https://doi.org/10.26642/ema-2021-1(95)-39-44)
15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2019 № 226 зі змінами та доповненнями. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
16. Іщенко Я.П., Мельник О.С. Правове забезпечення обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в Україні. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 8. С. 120-130.
17. Коваль С. В. Організація обліку та контролю витрат рослинництва у фермерських господарствах. Ефективна економіка. 2024. № 4. URL:
<https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/download/3534/3569/8400>
18. Ковбаса О.М., Мартиненко К. Дрозденко С.В. Аспекти управління витратами в галузі рослинництва. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 36. С. 158-164. URL:
http://www.marketinfr.od.ua/journals/2019/36_2019_ukr/27.pdf
19. Козак В., Олійник М. Особливості екаунтингу виробничих запасів в умовах воєнного стану в Україні: уроки з міжнародного досвіду. Економіка та суспільство. 2023. № 56. URL:
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-129>
20. Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. №4. Том 30 (69). С.134-139. Режим доступу URL:
http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_1/25.pdf
21. Круковська О.В. Удосконалення обліку, інвентаризації, та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємствах. Інвестиції:

- практика та досвід. 2018. № 7. С. 58–61. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/13.pdf
22. Круш П. В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2017. № 14. С. 239-245. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108775>
23. Латайко А.В. Методичні підходи до контролю витрачання матеріальних ресурсів у рослинництві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 189-190. URL: <https://drive.google.com/file/d/1IBxlnqUwlm-La03j9pVGHxDZELqSiERv/view>
24. Латайко А.В. Удосконалення обліку та аналіз витрат на модернізацію та будівництво газотранспортної інфраструктури на підприємстві. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 травня 2025 р. Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, 2025. С.38-39. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EoKYOYfYhSXiBTeJwciLI6WJKTNGDvR/view>
25. Лепетан І. М. Організація управлінського обліку за центрами витрат у сільськогосподарських підприємствах. Агросвіт. 2019. № 23. С.19-24. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/23_2019/4.pdf
26. Літвінова В., Блігадір М. Сутність та визначення категорії «запаси підприємства». Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 4. С. 134 – 138. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/ujae_2024_r04_a19.pdf

27. Людвенко Д. В., Томілова-Яремчук Н. О., Крупа Н. М., Хомовий М. М. Напрями розробки рішення з удосконалення управління галуззю рослинництва на основі прогнозу виробництва продукції у повоєнний час. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна). 2023. №1. С.103–111. URL: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-14>
28. Манзій О. П. Поняття ресурсного потенціалу як економічної категорії. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 4. С. 90-93.
29. Мезенцева Н.М. Серікова Т.А. Формування витрат сільськогосподарської продукції в сучасних умовах господарювання. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Випуск 3 (20). С. 496-504. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/76.pdf
30. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
31. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах: Наказ Міністерства аграрної політики України № 929 від 21.12.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07/stru#Stru>
32. Микитюк П. П., Микитюк Ю. І., Завитій Я. М. Методика аналізу та управління ефективністю використання виробничих ресурсів організації. Економічний аналіз. Том 32 № 4(2022). С. 217-228. URL: <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/5108>
33. Микитюк П. П., Флис В. Р. Управління ефективністю використання матеріально-технічних ресурсів на підприємстві. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 4. С. 216-223. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/index>

34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
36. Нужна С.А., Самарець Н.М. Оптимізація використання виробничих ресурсів підприємствами аграрного сектору. Економічний аналіз. 2018. Т. 28, № 4. С. 225-234. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1618/6565656714>
37. Пашніна А.О. Формування облікової інформації в управлінському обліку в умовах використання інформаційно комп'ютерних технологій. Інтернаука, Економічні науки. 2019. № 12. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-12-5431>
38. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html
39. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
40. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
41. Пристемський О. Організаційно-методичні аспекти внутрішнього контролю витрат підприємства. Scientific Collection «InterConf+». 2023. № 40(183). С. 128–135. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.12.2023.011>

42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
43. Радєва О.Г., Пілюсова А.С. Сучасна вітчизняна та зарубіжна практика калькулювання собівартості продукції, обліку та управління виробничими витратами підприємства. Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. № 5. С. 133-141.
44. Ревенко Н. Г., Ломоносова О. Е. Вартісне нормування витрат матеріальних ресурсів підприємств як чинник підвищення ефективності їх діяльності. Ефективна економіка. 2020. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/76.pdf
45. Рубан Л.О Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 34. С.319-324. URL: https://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/48.pdf
46. Столярчук Г.В., Шалун І.М. Удосконалення контролю над рухом товарно-матеріальних цінностей підприємства на основі діджиталізації. Приазовський економічний вісник. 2020. Випуск 5 (22). С.199-204. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/5_22_ukr/37.pdf
47. Сук Л.К., Сук П.Л. Об'єкти обліку в рослинництві. Облік і фінанси. 2020. № 3 (89). С.41-47. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1100184>
48. Талах Т. А. Особливості багатофакторного аналізу матеріальних ресурсів підприємства. Економічний форум. 2019. № 1. С. 124-133. URL: <https://e-forum.com.ua/uk/journals/tom-9-1-2019/osoblivosti-bagatofaktornogo-analizu-materialnikh-resursiv-pidpriyemstva>
49. Управління системою забезпечення матеріально-технічними ресурсами в будівництві / кол. монографія за ред. П. П. Микитюка – Тернопіль:

- ЗУНУ, 2022. – 206 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47550>
50. Федірець О. В., Даценко О. В., Кекало Є. О. Стратегічні аспекти управління матеріально-технічними ресурсами підприємства. Економічний простір. 2021. №166. С. 69-73. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-12>
51. Флис В. Планування та аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Економічний аналіз. 2024 рік. Том 34. № 4. С.548-556. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/6183/6565657539>
52. Фурман І. В., Гонтарук Я. В. Теоретичні основи формування стратегії розвитку аграрних підприємств зернового напрямку. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 23. С. 80–87. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2019/16.pdf
53. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
54. Черв'яков В. Впровадження ERP-систем для обліку матеріальних ресурсів у сільському господарстві. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2025. № 4. С. 629 - 634. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/2275/2324>
55. Чернецька О.В., Ісак Н.М., Латайко А.В. Облік процесів постачання та витрачання запасів: проблеми відображення й контролю та шляхи їх подолання. Агросвіт. 2025. №21. С. 153-158. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/7923/8053>